

VEREENIGING
TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP.

1877—1878.

Verslag der buitengewone vergadering op Woensdag den
21^{en} November 1877.

Aan de orde is:

I. De ballotage van nieuwe leden.

De uitslag der stemming is, dat met algemeene stemmen tot leden worden aangenomen de heeren: G. Blanken, 1^e luit. bij het reg. grenadiers en jagers; G. Bosscher, gepens. O. I. hoofdamtenaar; C. de Groot, gepens. hoofdingenieur, chef van het mijnwezen in Ned.-Indië, en P. A. van der Meulen, 1^e luit. bij het reg. grenadiers en jagers, allen te 's Gravenhage; J. C. Mijnsen, 2° luit., G. J. P. A. Muller en F. C. M. Sterk, kapiteins, allen van de infanterie, te Arnhem; en C. M. A. Douglas, 2^e luit. der infanterie te Assen.

II. De verkiezing van twee leden van het Bestuur, ingevolge art. 17 van het reglement.

De VOORZITTER. Ik heb de eer aan de vergadering mede te deelen, dat de twee heeren, in de vorige vergadering tot leden van het Bestuur benoemd, de heeren Six en Joost, hebben kennis gegeven, dat zij tot hun leedwezen om verschillende redenen verhinderd zijn de op hen uitgebrachte keuze aan te nemen. Bijgevolg zal een nieuwe keuze moeten plaats hebben, waartoe ik de vergadering verzoek thans te willen overgaan.

De VOORZITTER verzoekt den heeren van Stirum en van Kerkwijk het bureau van stemopneming te willen uitmaken.

1877/78.

De uitslag der stemming is, dat tot Bestuursleden benoemd worden de heeren: Mr. W. Hoyer, majoor der dd. schutterij te 's Gravenhage, met 39, en de heer Kniphorst, gep. kap.-luit. ter zee, met 27 stemmen.

Voorts verkregen de heeren de Krnyff 9, Carré 7, Wichers 5, Krayenhoff van de Leur en den Beer Poortugael ieder 3 stemmen; Scholtens, Lutz, van Rappard en van Kerkwijk, ieder 2 stemmen; Perk, van Limburg Stirum en Nieuwkuyk, ieder 1 stem; zijnde er een blanco-biljet.

De VOORZITTER dankt de stemopnemers voor de door hen volbrachte taak.

De beide benoemde heeren niet ter vergadering aanwezig zijnde, zoo zal hun van hunne benoeming schriftelijk worden kennis gegeven.

De VOORZITTER. Vermits nu het Bestuur nog niet geacht kan worden voltallig te zijn, en de keuze van een President uit de voltallige Bestuursvergadering moet plaats hebben, stel ik voor, die benoeming nog tot de volgende vergadering uit te stellen.

Dienovereenkomstig wordt besloten.

Het woord wordt alsnu verleend aan den heer Schneider tot het voordragen van zijn *Overzicht van den veldtocht van het Russische leger in Europeesch Turkije in 1877.*

Mijne Heeren!

Het verhaal van een veldtocht, opgesteld gedurende den strijd en vóórdat nog het kanon het laatste woord heeft gesproken, heeft, uit den aard der zaak, slechts een betrekkelijke waarde. Zeker is het niet te ontkennen dat, ook met opzicht tot het ontvangen van min of meer uitvoerige berichten van het oorlogstooneel na elke belangrijke gebeurtenis, onze tijd van vooruitgang zich niet heeft verloochend, en de toeschouwer, buitenaf geplaatst, thans veel spoediger dan in vroegere jaren in staat wordt gesteld, zich een voorstelling te maken van de krijgsverrichtingen. Maar toch zullen er altijd feiten en omstandigheden zijn, die of in het geheel niet of min

nauwkeurig ter onzer kennis komen en eerst veel later tot volkomen klaarheid worden gebracht. Een volledige beschrijving van een veldtocht *tijdens* dien veldtocht te geven, is dus evenmin mogelijk als het uitspreken van een in allen deele gegrond oordeel over de krijgsverrichtingen zelven.

Verkeerd ware het niettemin daaruit te besluiten, dat het volgen en bestudeeren van gelijktijdige krijgsgesbeurtenissen niet ook zijne nuttige zijde heeft; vooreerst toch is nimmer de belangstelling grooter, de indruk levendiger, dan wanneer het gebeurtenissen betreft, die als 't ware onder onze oogen plaats grijpen; terwijl voorts daarin een opwekking is gelegen tot later voort te zetten studiën over het onderwerp, waardoor ons oordeel dan wellicht op sommige punten zal gewijzigd, maar ook tevens — en men verlieze dit vooral niet uit het oog — zal gerijpt worden.

Nochtans moet ik gulweg verklaren, dat ik vermoedelijk niet reeds op dit tijdstip mij tot het bijeenbrengen der verkrijgbare gegevens over den Russischen veldtocht van dit jaar zou nedergezet hebben, ware het niet dat een hoogstvereerende uitnoodiging daartoe aanleiding had gegeven.

Niemand intusschen meer dan de spreker is overtuigd dat de *actualiteit*, zoo niet de eenige, dan toch de grootste verdienste uitmaakt van het overzicht dat volgt, en dat evenmin op volledigheid en nauwkeurigheid als op oorspronkelijkheid aanspraak maakt.

Het is dus geen bloote vorm, M. H., wanneer ik de verklaring afleg dat ik, gehoor gevende aan het verzoek van het Bestuur onzer Vereeniging, reeds bij voorbaat rekende op eene groote toegevendheid Uwerzijds.

Gewoonlijk begint het verhaal van een veldtocht met het vermelden van de oorzaken van den oorlog. Ik geloof M. H. dat ik mij, wat dezen oorlog betreft, tegenover U van die taak ontheven mag rekenen. Is het niet waar, dat sedert eeuwen een oorlog tusschen Rusland en Turkije altijd of een feit of aanstaande is. Nauwelijks is de oorlog tusschen Rusland en Turkije geëindigd, of men ziet aan de boorden van de Nawa reeds uit naar het tijdstip wanneer de aanval zal kunnen her-

nieuwd worden. En het feit, dat sedert het begin der vorige eeuw *negen* oorlogen tusschen Rusland en Turkije plaats hadden, stelt genoegzaam in het licht, dat die oorlog een deel der traditioneele politiek van het Russische Keizerrijk uitmaakt, en wanneer die oorlog weer uitbreekt, men naar geen oorzaken behoeft te vragen. Zij zijn altijd dezelfde en vinden haar grond in de Russische sympathieën voor de Christen-bevolkingen van het schiereiland van den Balkan. Overigens herinnert ieder onzer zich de gebeurtenissen, die den tegenwoordigen oorlog voorafgingen: de door Ignatief op den 1sten November aan Turkije afgedwongen wapenstilstand ten behoeve van Servië en Montenegro; de rondreis van lord Sallisbury; de mobilisatie in Rusland; de conferentie, in December te Konstantinopel door de vertegenwoordigers van zes mogendheden geopend tot het invoeren van hervormingen in het inwendige bestuur van Turkije, om 21 Januari dezes jaars zonder resultaat te worden gesloten; en eindelijk de oorlogsverklaring van Rusland aan de Porte op den 23sten April.

Even traditioneel als de oorlog tusschen Rusland en Turkije, even klassiek is het tooneel waarop de strijd gestreden wordt. Elke voet gronds spreekt hier van de worstelingen der ongelukkige bewoners tegen de Turksche overheerschers. Meer dan 500 jaar geleden veroverden de Turken, onder Murad I, Rumelië tot aan den voet van den Balkan, en werd Adrianopel in 1362 tot de hoofdstad geproclameerd. Nagenoeg een eeuw duurde de strijd van de Bulgaren en de Serviërs om hun land te bevrijden, en het is diezelfde strijd, die nog heden telkens wordt hervat.

Het tegenwoordige oorlogstooneel tot in bijzonderheden te beschrijven, zou te ver leiden. Een bekwame hand heeft daarvan deze voorstelling gemaakt, welke ik durf vertrouwen dat, bij gemis van een uitvoerige beschrijving, genoegzaam tot het oog zal spreken om daarvan een algemeen denkbeeld te geven. Zoo als ieder weet, is Turkije ten noorden door twee gewichtige hinderpalen tegen een vijandelijken inval beschermd: den Donau en den Balkan. Die beide hinderpalen moet Rusland forceeren of wel omtrekken om Konstantinopel te bereiken. De minderheid der Russische zeemacht op de Zwarte zee belet evenwel elke poging om op de kusten van Rumelië een leger aan wal te

zetten, en bijaldien Rusland zich den omweg door Servië niet wil of niet kan getroosten, moeten de liniën van den Donau en van den Balkan geforceerd worden.

Van die beide liniën is ontegenzeggelijk de laatste (de Balkan) de sterkste. De eenvoudige opmerking, dat alle wegen, gaande van het Noorden naar het Zuiden, zich in den Balkan tot een beperkt getal passen vereenigen, die door een kleine macht tegen een geheel leger met vrucht kunnen verdedigd worden, doet reeds uitkomen dat het tegenhouden van vijandelijke legers in den Balkan met veel minder moeilijkheden gepaard gaat dan aan den Donau, waar het aanvallend leger bijna op elk punt waar het dit goedvindt den overtocht kan ondernemen. Het is waar, dat aan den Donau onderscheidene vestingen zijn gelegen en dat dus nabij *die* punten de overgang met eigenaardige bezwaren gepaard gaat; die vestingen beschermen evenwel niet meer dan het gedeelte der rivier in hare onmiddellijke nabijheid, daargelaten dat zij in een anderen zin, b. v. als wapenplaatsen en als steunpunten voor opereerende legers, gewichtige diensten kunnen bewijzen.

Tot de meest belangrijke vestingen op den rechter-Donau-oever behooren Widdin, Rustshuk en Silistria. Die vestingen hebben in bijna alle oorlogen met Rusland een meer of min gewichtige rol vervuld, waartoe hare ligging aan de groote gemeenschapswegen tusschen Wallachije en Bulgarije, evenzeer als hare groote tactische waarde, als van zelve leidt.

Rustshuk en Silistria maken bovendien deel uit van den vermaarden vestingvierhoek Rustshuk—Silistria—Varna—Schumla, waartegen in onze eeuw alleen viermalen, en wel in 1810, 1811, 1828 en 1853, de Russische legers het hoofd stieten. In dien vestingvierhoek staat, zooals men weet, ook nu weder het hoofd-leger der Turken.

Dit weinige moge voldoende zijn om te doen uitkomen dat Turkije een zeer groot *defensief* vermogen heeft. Dat defensief vermogen zoo hoog mogelijk op te voeren, is de richting die in het Turksche krijgswezen bovendrijft, en daarmede houdt geheel verband de wijze van oorlogvoeren der Turksche aanvoerders, zooals ook deze oorlog weder aantoonst.

Een overzicht van de Russische en de Turksche strijdkrachten zou ongetwijfeld hier op zijn plaats zijn. Ik ben echter genoodzaakt, wil ik niet al te lang uwe aandacht bezig houden, dit achterwege te laten, om mij te zijner tijd te bepalen tot het opnoemen der troependeelen, die aan weerszijden aan den veldtocht hebben deelgenomen. Overigens behoeft het geen opzettelijke vermelding, dat de strijdmacht, welke Rusland kan op de been brengen, die waarover Turkije te beschikken heeft, v^{er} overtreft; alleen verdient nog opgemerkt te worden, dat in Turkije nagenoeg alleen de Mahomedanen de wapenen dragen, en dat, terwijl Rusland uit een bevolking van meer dan 70 millioen zielen zijn legers in Europa kan aanwerven, het eigenlijke Turken-ras in Europa niet meer dan een paar millioen zielen bedraagt, waaronder hoogstens 350 000 weerbare mannen. In getalsterkte kunnen de Russische legers dus zonder veel bezwaar voor handel en verkeer het dubbel en meer bedragen van de Turksche, terwijl bij deze laatste dan ieder soldaat is. Zeer juist is dan ook de definitie, onlangs door een Engelsch tijdschrift gegeven van de eigenlijke Turken in Europeesch Turkije: „*This is an army, not a people.*”

Wat de strijdkrachten ter zee van de oorlogvoerende partijen betreft, is het van algemeene bekendheid, dat Turkije in het bezit is van een prachtige pantservloot, 25 schepen tellende, waaronder 8 kanonneerbooten, doch dat het ten eenenmale het intelligente personeel mist, om dit meestentijds te Konstantinopel liggende materieel te besturen. Overigens zouden deze schepen, althans de groote, bezwaarlijk tegenstanders, hunner waardig, kunnen vinden, daar Rusland in de Zwarte zee geen ander gepantserd materieel heeft dan de beide *Popovka's* of cirkelvormige pantserschepen, en verder eenige houten korvetten en transportschepen; terwijl de eigenlijke Russische pantservloot, waaronder 19 pantserschepen van de eerste grootte en 13 kleinere tot kustverdediging, in de Oostzee verblijf houdt (1).

(1) Tot eene opzettelijke studio van de strijdkrachten te land en ter zee van Rusland en Turkije kunnen de navolgende bronnen dienen:

Op den 13den November 1876 (1 Nov. oude stijl) gaf de Russische Regeering in 32 gouvernementen last tot oproeping van de met verlof afwezig zijnde manschappen. Tevens werden maatregelen afgekondigd om te voorzien in de aanschaffing van paarden.

Oorspronkelijk gold die oproeping alleen de *mobilisatie* van 6 legerkorpsen, te weten de Nos. VII—XII, uit de militie-districten Odessa, Charkow en Kiew, allen in het zuidwesten des Rijks. Wanneer men de gemiddelde sterkte van elk dezer legerkorpsen, die allen twee infanterie-divisiën en één cavalerie-divisie telden, op 32 000 man stelt, geeft dit een sterkte voor het mobiele leger van 192 000 man.

Intusschen werd het hoofdkwartier van het mobiele leger te Kichinew gevestigd, en hadden de troepen kantonnementen betrokken tusschen de Pruth en de Bug, waarbij de hoofdkwartieren der straks genoemde legerkorpsen waren gevestigd te Odessa, Tiraspol, Balta, Nicolaiew, Gura Galbini en Orguiew. Tot opperbevelhebber der legers in Europa was benoemd geworden de broeder des Keizers, de Grootvorst Nicolaas Nicolaiewitz, Commandant der keizerlijke garde, die den 1sten December Petersburg verliet om zich naar het hoofdkwartier te Kichinew te begeven, waar hij den 5den aankwam (1).

De winter viel het vorige jaar in zuidelijk Rusland zeer vroegtijdig in en was buitengewoon streng. De spoorwegen werden herhaaldeijk door de gevallen sneeuw onbruikbaar, tengevolge waarvan de krijgstoerusting slechts langzaam vor-

Die Russische Heermacht auf Grund offizieller Quellen und eigener Anschauung dargestellt von Christian von Sarauw. Leipzig, 1875.

Aperçu sur l'état militaire des principales puissances étrangères au printemps de 1877 par S. Rau, Capitaine d'Etat-major. Paris, 1877.

Der Krieg in der Türkei (1875 und 1876) von W. Rüstow. Zurich, 1877.

Die militärische Lage der Türkei. Voorkomende in het „Organ für Militär-wissenschaftlichen Vereine." XIII. Band, 1876.

Registrande der Geographisch-statistischen Abtheilung des Grossen Generalstabes. Berlin, 1877.

(1) Tot chef van den Generalen staf was aangewezen de Luitenant-generaal Nopokoitschitzki en tot sous-chef de Generaal-majoor Levitzki.

derden. Die invloed deed zich ten opzichte der mobiliseering te meer gevoelen, aangezien Rusland, wat die regeling betreft, in een overgangstijdperk verkeerde, zoodat voor onderscheidene takken van het krijgswezen eerst ter elfder ure voorloopige bepalingen gemaakt en nieuwe toestanden in het leven geroepen moesten worden, 't geen den overgang van vredes- op oorlogsvoet dubbel bezwaarlijk maakte, en de wrijving, bij zulk een samengesteld werktuig als een leger immer onvermijdelijk, belangrijk vermeerderde. Men kan gerust zeggen, dat, wanneer de gevolgen van de ongenoegzame Russische mobilisatiemaatregelen zich niet in nog meerdere mate hebben doen gevoelen dan nu reeds het geval is geweest, het wel aan de omstandigheid is toe te schrijven, dat tusschen het besluit tot mobilisatie en het begin der vijandelijkheden een tijdruimte van bijna een half jaar is gelegen, binnen welke veel ontoereikends aangevuld en menig struikelblok in het Russische krijgswezen uit den weg geruimd kon worden. Intusschen hadden de Russische troepen in Bessarabië veel te lijden door den strengen winter, die tot het einde van Maart aanhield.

Reeds op den 3den Maart, toen de oorlog zeker scheen, werd de last verstrekt tot de vorming van nog 9 legerkorpsen, te weten het grenadier-korps en de korpsen I—VI, XIII en XIV. Daar het garde-korps sedert 1874 geconstitueerd is, bedroeg het geheel aantal legerkorpsen derhalve nu 16, van welke het garde- en het grenadier-korps, zoomede het I^e, IIe en VIe korps elk *drie*, de overige elk *twee* infanterie-divisiën telden, terwijl aan elk korps *een* cavalerie-divisie was toegevoegd, met uitzondering van de garde, die over *twee* cavalerie-divisiën kon beschikken. De 16 legerkorpsen bevatten dus 37 divisiën infanterie en 17 divisiën cavalerie (1).

(1) De indeeling der divisiën bij deze legerkorpsen was als volgt:
 Garde-korps: 1e, 2e en 3e Garde-divisie infanterie, benevens 1e en 2e Garde-divisie cavalerie.

Grenadier-korps: 1e, 2e en 3e Grenadier-divisie infanterie, benevens 14e cavalerie-divisie.

Ie legerkorps: 22e, 24e en 37e div. infant. benevens 1e cav.-div.

IIe	"	25e, 26e en 27e	"	"	"	2e	"
IIIe	"	28e en 29e	"	"	"	3e	"

Drie van de laatstgenoemde legerkorpsen, het IVe, XIIIe en XIVe, werden nog op het einde van Maart gemobiliseerd, tot een „reserve-leger” bijeengetrokken en te Minsk, Jitomier en Kiew gestationneerd. Telt men deze strijdkrachten bij het leger te velde, dan komt men tot een totaal van ongeveer 288 000 man.

Aan de zijde der Turken zijn de oorlogstoebereidselen, evenmin als de opmarsch naar den Donau, op een bepaald tijdstip aangevangen. De gebeurtenissen in den zomer van 1875 in de Dinarische Alpen, die zich langzamerhand over Bosnië, de Zwarte Bergen, Albanië, een gedeelte van Bulgarije en ten laatste over Servië uitbreidden, hadden reeds sedert gemenen tijd het Turksche leger op de been gebracht. Nog vóór dat Servië bij Trnavoro werd verslagen, was men te Konstantinopel zoo voorzichtig geweest, aan de krijgstoerusting eenige meerdere uitbreiding te geven dan alleen noodig zou geweest zijn tot het ten onderbrengen van Servië en Montenegro. Men had de beschikbare troepen deels bij Sofia samengetrokken, deels in de Donau-vestingen gelegd. Na het Russische mobilisatie-bevel, namen de Turksche krijgstoerusting een grooteren omvang. Daarbij kwamen nu voor het leger beschikbaar de troepen, die Servië hadden ten onder gebracht. Overeenkom-

IVo legerkorps: 16e en 30e		div. infant. benevens 4e cav.-div.	
Ve	7e en 8e	" "	5e "
VIo	4e, 6e en 10e	" "	6e "
VIIo	15e en 36e	" "	7e "
VIIIo	9e en 14e	" "	8e "
IXo	5e en 31e	" "	9e "
Xo	13e en 14e	" "	10e "
XIo	11e en 32e	" "	11e "
XIIe	12e en 33e	" "	12e "
XIIIe	1e en 35e	" "	13e "
XIVo	17e en 18e	" "	div. Donsche kozakken.

De divisie infanterie bestaat uit 2 brigades infanterie, elk van twee regimenten van 3 bataljons, 1 brigade artillerie, bestaande uit 3 9-er en 3 4-er veldbatterijen van 8 stukken, 2 artillerie-parken en 1 divisie-lazareth; te zamen op oorlogsvoet 17 800 man en 48 kanonnen.

De divisie cavalerie bestaat uit 18 eskadrons en 2 rijdende batterijen van 6 stukken, met een oorlogssterkte van 2700 ruiters en 12 kanonnen.

stig de politieke en militaire inzichten van Turkije, had de Seraskier Redif-Pacha een bijzonder gewicht gehecht aan alles wat de vestingwerken en hunne armeerung betrof. Trouwens sedert geruimen tijd had men voor het materieel der vloot en voor geschut en draagbare wapenen schatten veil gehad niet alleen, maar tot dien prijs was een materieel verkregen, hetwelk voor dat der best uitgeruste Europeesche legers geenszins behoefde onder te doen.

Den 23sten April overhandigde de Russische gezant te Konstantinopel aan Safvet-Pacha de oorlogsverklaring.

Vooraf was intusschen het Russische leger uit zijn winterkwartieren gemarcheerd en — behoudens het VIIe en Xe korps, die aan de kust der Zwarte zee kwamen, te Odessa en Nicolaiew — nabij de grens van Rumenië samengetrokken, waartoe een week (16—23 April) was noodig geweest. Buiten het korpsverband waren bij het operatie-leger nog gevoegd:

de 3de en de 4de scherpschutters-brigade, elke van 4 bataljons;

13 regimenten bereden kozakken, elk van 6 eskadrons;

7 rijdende Donsche kozakken-batterijen benevens 2 bergbatterijen;

verder genietroepen, pontonniers, parken, enz.

Na aftrek van 10 % voor non-combattanten, kan de geheele sterkte van het Russische operatie-leger, dat op den 23sten April aan de Rumeensche grenzen tot den opmarsch naar den Donau gereedstond, in ronde cijfers gesteld worden op 130 000 man, 20 000 ruiters en 490 kanonnen.

Intusschen was op den 16den April een overeenkomst gesloten met Vorst Karel van Rumenië aangaande den doortocht van Russische troepen door zijn land en hunne verpleging.

De bezorgdheid van de Russische legeraanvoering dat, terwijl de Russen hunne voorposten de Rumeensche grenzen deden overtrekken, de Turken gelijktijdig de hunne op den linker Donau-oever zouden brengen, was niet geheel zonder grond. Zoowel uit een politiek als uit een zuiver militair oogpunt ware dit volkomen te rechtvaardigen geweest. Uit een politiek oogpunt, dewijl Wallachije-Moldavie als vasalstaat onder de opperheerschappij

stond van Turkije, dat alzoo bevoegd was Rumenië binnen te rukken, zoodra vreemde troepen het land bezetten. Uit een militair oogpunt, dewijl verscheidene punten op den linker Donau-oever in zekeren zin het bijbehorende bruggehoofd van de vestingen op den rechter-oever uitmaken, zoo als b. v. Kalefat van Widdin, Giurgevo van Rustshuk en Kalarasch van Silistria. Het stond den Seraskier volkomen vrij in al die plaatsen, op het oogenblik van het uitbreken van den oorlog, zooveel troepen te leggen als hij verkoos. Van de zijde van Rumenië behoefde Turkije daarbij geen tegenstand te wachten; immers den 23sten April gaf Rumenië de bekende loyauteitsverklaring. In elk geval zou die tegenstand luttel geweest zijn tegenover de middelen, waarover Turkije beschikte. Waarom niettemin de Rumeensche oever geheel en al, dus ook wat de bruggehoofden betreft, onbezet bleef, zal vermoedelijk wel op rekening gesteld moeten worden van de later te bespreken al te lijdelijke verdedigingswijze der Turken. Want zoo de Turken zeer verstandig handelden door de Russische legers niet op den linker Donau-oever tegemoet te gaan, is het toch onwederlegbaar waar, dat de bezetting en versterking van een zeker aantal bruggehoofden op den linker-oever niet alleen den opmarsch van het Russische leger en zijn overgang over den Donau aanmerkelijk hadden kunnen belemmeren en vertragen, maar bovendien aan de latere verdediging der vestingen zelve eene verhoogde kracht zouden hebben bijgezet.

Voor den opmarsch van het Russische leger naar den Donau mocht niet op den Rumeenschen spoorweg gerekend worden, althans niet voor groote troepenmassa's; vooreerst, omdat men zeer weinig vertrouwen had in de exploitatie van dien spoorweg, en ten andere omdat de spoorweg Jassy-Galatz bijna uitsluitend moest gebruik worden tot vervoer van geschut, pontons, oorlogsmaterieel en levensmiddelen.

Wallachije was dus gedurende de eerste weken blootgesteld aan een inval der Turken; maar daarop was, zoo als reeds is opgemerkt, uit den aard der zaak weinig kans, terwijl bovendien de Russische Generale staf het als een gunstige omstandigheid zou hebben beschouwd, indien men den vijand reeds op den linker Donau-oever in het open veld had kunnen aanvallen.

Toen eenmaal vaststond, dat het leger niet door versnelde middelen kon vervoerd worden, maar met étappen zou marcheeren, moest nog rekening gehouden worden met de moeilijkheid, dat *alle* colonnes, bij den marsch door Wallachije, langs twee wegen moesten, te weten Tecuciu-Focsani en Galatz-Braila. Dit moest dus, bij de regeling der marschen, wel in het oog gehouden worden, ten einde opeenhooping te voorkomen. Maar vóór alles moest het bezit der brug over de Sereth bij Barboche verzekerd zijn, vóórdát de Turken dit punt bezetten of de brug deden springen. Men weet dat een detachement Donssche kozakken, tengevolge van een geforceerden marsch, de brug reeds op den 24sten April bezette, vóórdát de bemanning van den Turkschen monitor, die de brug moest laten springen, van de oorlogsverklaring kennis droeg. De Generaal Schachhovskoi, commandant van het XIe korps, kwam in vier dagmarschen met een brigade infanterie op den 27sten te Galatz. Tot zoolang was de brug dus aan de hoede der kozakken toevertrouwd, en men heeft er zich terecht over verwonderd, dat de Turken geen ernstige pogingen hebben gedaan om de brug te vermeesteren of onbruikbaar te maken. De andere brigades van het XIe korps, die grootere afstanden hadden af te leggen, kwamen eerst later te Galatz. Op den 1sten Mei waren nabij dit punt 15 tot 16 000 Russen vereenigd, onder wier bescherming het Russische leger den marsch door Moldavië moest verrichten.

Den opmarsch naar den Donau in bijzonderheden na te gaan, moge uit een zuiver krijgskundig oogpunt niet van belang ontbloot zijn, kortheidshalve meen ik te kunnen volstaan met daarvan enkel in groote trekken te gewagen. Alle troepen, met uitzondering van 1 infanterie- en 1 cavaleriedivisie (het IXe legerkorps, zonder de 5de divisie infanterie), die per spoor naar Slatina vervoerd werden, legden den weg van de Pruth naar den Donau marcheerende af. Tot dien marsch was het Russische leger in drie colonnes verdeeld, welke op den 24sten April bij Kubej, Besztomak en Ungheni de grenzen overgingen. Van dezen had de linker-colonne (het XIe korps, zonder de cavalerie, en een detachement van het VIIe korps), het zoogenaamde „Korps van den Beneden-Donau”, het eerst hare bestemming

bereikt, en op den 4den Mei alle gewichtige punten op den linker Donau-oever tusschen Gura Jalomnitza (tegenover Hirsowa) en Kilia bezet. Het centrum (11^e cavalerie-divisie, detachement van Generaal Skobeleff (1), VIIIe korps, en later de 5^e divisie van het IXe korps) en de rechtervleugel (8^e en 12^e cavalerie-divisie en XIIe korps) volbrachten daarop een zwenkende beweging om den stilstaanden linkervleugel als pivot. Drie cavalerie-divisiën snelden de infanterie vooruit en bereikten in het tijdvak van 19—21 Mei den Donau bij Kalarasch, Giurgewo en Turnu Magarelli. Achter dit scherm van cavalerie volgden de infanterie-divisiën, die van 21—25 Mei hare bestemmingen bereikten. Men kan zeggen, dat op laatstgenoemden datum de Donau-linie door het Russische leger bezet was. Het werd evenwel 1 Juni eer ook de opmarsch van het gros des legers afgeloopen, en dit in en nabij Bucharest samengetrokken was.

Het Russische leger had alzoo ruim een maand besteed om van de Pruth naar den Donau te marcheeren. Die marsch, waarbij het gros van het Russische leger gemiddeld 2½ uur daags aflegde, behoort niet tot de snelle marschen, maar men dient hierbij in het oog te houden dat de wegen zeer primitief, d. i. zeer slecht waren, en dat die toestand nog erger werd door het veelvuldig gebruik dat van de wegen gemaakt werd en de aanhoudende regens, terwijl de meeste bruggen vernieuwing of herstelling behoeften.

Het gebruik, dat bij den opmarsch van de cavalerie is gemaakt, was een navolging van dat der Duitsche cavalerie bij den opmarsch in Frankrijk in 1870. Dat gebruik was zeer prijzenswaardig; maar wanneer men vermeld vindt dat, evenals in 1870, ook nu *door het gebruik der cavalerie* de vijand geheel in het onzekere werd gehouden omtrent de inzichten en de indeeling van het Russische leger, dan valt daar wel iets op af te dingen, daar de opmarsch door Moldavië en Wallachije, waar zich niet

(1) Het detachement van Generaal Skobeleff bestond uit de divisie Caucasische kozakken (24 eskadrons), de 4de scherpschuttersbrigade, twee compagniën kozakken te voet, het 23ste regiment Donscho kozakken en 2 batterijen berg-artillerie.

alleen geen vijand vertoonde, maar het Russische leger zelfs als bevrijder werd ontvangen, ook zonder het vooruitzenden van cavalerie-divisiën voor de Turken tamelijk verborgen zou zijn gebleven. Nochtans was het vooruitzenden van een scherm van cavalerie raadzaam en doeltreffend, vooral met het oog op de verkenning en het tijdig bezetten van de Donau-linie.

De positiën, welke het Russische leger nu aan den Donau bezet had, komen hierop neder (schets I.):

A. Voorhoede.

1°. De 8e cavalerie-divisie van de Aluta tot de Védé.

2°. Het detachement van Generaal Skobelev, van de Védé tot aan het eiland Crécilor.

3°. De 32e divisie infanterie (XIe korps) met 1 regiment Donsche kozakken te Oltenitza; observeerde den Donau van Crécilor tot de Ardjis.

4°. De 11e divisie cavalerie van de Ardjis tot Hirsowa.

5°. Het reeds genoemde „Korps van den Beneden-Donau” (thans de 11e divisie infanterie (XIe korps), versterkt door de 36e divisie van het VIIe korps), onder den Generaal Schachovskoi, van Gura Jalomnitza (tegenover Hirsowa) tot Kilia.

B. Hoofdmacht.

1°. Het IXe korps (behalve de 5^e divisie infanterie) te Slatina.

2°. De speciale brigade Donsche kozakken te Alexandrië, als reserve van de 8^e cavalerie-divisie.

3°. De 12^e divisie cavalerie te Copaceni, als reserve van het detachement van Generaal Skobelev.

4°. Het XIIe korps met eenige eskadrons kozakken in den omtrek van Bucharest, op den weg naar Alexandrië.

5°. Het VIIIe korps met 1 regiment kozakken om Bucharest, op den weg naar Giurgevo.

6°. De 5^e divisie infanterie (IXe korps) met 1 regiment kozakken in den omtrek van Bucharest.

Tot meerdere volledigheid wordt hier nog vermeld, dat het gros van het VIIe korps, waarvan 1 divisie (de 36^e) bij het Korps van den Beneden-Donau was gevoegd, naar Tator-bounar

was gemarcheerd, terwijl het X^e korps aan de kust was gebleven (te Nicolaïew).

Intusschen was het actieve leger, dat tot nu toe uit 6 legerkorpsen bestond, op den 8^{en} Mei door 3 legerkorpsen versterkt: het IVe, XIIIe en XIVe, die, zooals wij gezien hebben, tot nu toe het „reserve-leger” gevormd hadden. Van deze korpsen kreeg het XIVe (Generaal Zimmermann) in last naar Galatz te gaan, vanwaar de 11^e divisie infanterie (XIe korps) zich dan naar haar legerkorps te Oltenitza kon begeven; het XIIIe korps moest naar Alexandrië marcheeren, en het IVe korps per spoor naar eene centrale opstelling achter het leger vervoerd worden.

Met betrekking tot de Turksche legers in Europa wordt vermeld, dat deze, met uitzondering van de strijdkrachten in Montenegro, Bosnië en aan de Grieksche grenzen, vereenigd waren tot het zoogenaamd „Donau-leger” en onder bevel geplaatst van Abdul-Kerim-Pacha.

Dit Donau-leger was als volgt samengesteld:

1°. Het korps van Widdin, in en om Widdin, sterk omstreeks 34 000 man, en onder de bevelen van Osman-Pacha.

2°. Het korps van Rustshuk, sterk ongeveer 35 000 man, dat te Rustshuk, Nicopolis en eenige kleinere plaatsen in bezetting lag.

3°. Het korps van Silistria, dat een 25 000 man telde en grootendeels te Silistria lag.

4°. Het korps van de Dobrutsha, sterk ongeveer 18 000 man, onder Ali-Pacha. Dit korps had aanvankelijk de kleinere plaatsen aan den Beneden-Donau, zoomede de lijn Kustendje—Tsernawoda bezet.

5°. Het korps van Varna, sterk ongeveer 13 000 man, onder den Egyptischen Generaal Reschid-Pacha, grootendeels te Varna zelf.

6°. Het korps van Schumla, onder Achmed-Eyoub-Pacha, destijds ongeveer 50 000 man sterk.

Voegt men bij die getallen de vesting-artillerie en de genie-troepen, dan komt men tot een totaal-generaal voor het Turksche Donau-leger op dit tijdstip van ongeveer 200 000 man.

met 400 veldvuurmonden. Dagelijks werd die macht evenwel versterkt.

In den vestingvierhoek stonden derhalve 123 000 man. Ongeveer de helft van dit getal behoorde tot de vaste bezettingen; de andere helft was wel voor offensieve bewegingen beschikbaar, doch niet tot een eigenlijk operatie-leger vereenigd. Niettemin konden binnen vier dagen bij Rustshuk, Silistria, Rasgrad of Schumla — de bezettingstroepen niet medegerekend — een 55 à 60 000 man worden bijeengetrokken.

Ten zuiden van den Balkan schijnen destijds geen afzonderlijke legers te hebben gestaan. Wij zullen later zien hoe Soliman-Pacha en Reouf-Pacha, die men half Juli met hun legers ten zuiden van den Balkan zal aantreffen, daar gekomen zijn.

Wij zijn nu genaderd tot den overgang van den Donau door het Russische leger. Waren velen reeds ongeduldig bij den langen duur van den opmarsch naar den Donau, het geduld van het publiek werd, zooals wij ons allen herinneren, in de maand Juni op een nog veel zwaarder proef gesteld. Aanvankelijk op 5 Juni vastgesteld, moest de overgang over den Donau herhaaldelijk worden uitgesteld; en had, wat den Beneden-Donau betreft, eerst op den 22sten en, wat den Midden-Donau betreft, eerst op den 27sten Juni plaats.

Volgens het rapport van den opperbevelhebber van het Russische leger moet de vertraagde overtocht van den Donau vooral aan twee redenen worden toegeschreven: in de eerste plaats, aan het transport per spoor van het brug-materieel en het belegeringsgeschut, dat *alles* te wenschen schijnt overgelaten te hebben; en ten anderen aan den langdurigen hoogen waterstand op den Donau. Het water viel zóó langzaam, dat het half Juni op den Beneden-Donau nog stond ruim 4 M. boven den gewonen rivierstand.

Voor den overtocht had men de navolgende maatregelen getroffen:

Bij het leger waren *vier* bruggentreinen; maar behalve deze was het noodig bevonden brug-materieel in de nabijheid van het oorlogstooneel te doen aanmaken. Dit geschiedde te Galatz en te Slatina. Het materieel, te Galatz vervaardigd, werd per

spoor naar Slatina vervoerd, en hier in de Aluta te water gebracht, om het langs die rivier naar den Donau en verder naar de plaats van bestemming te vervoeren. De pontontreinen werden per spoor vervoerd tot het station Bancassa (tusschen Bucharest en Giurgevo), en van dáár langs de gewone wegen tot Beia.

De torpedo-booten en het verdere torpedo-materieel werden mede per spoor, gedeeltelijk tot Slatina, gedeeltelijk tot Fra-testi (n. Giurgevo) vervoerd, verder op voertuigen naar den oever van den Donau, en aldaar te water gelaten.

In beginsel was aangenomen, dat de overtocht op twee punten zou geschieden: op den Beneden-Donau te Braila en op den Midden-Donau beneden Nicopolis. Het aanvankelijke plan was om den Midden-Donau bij Sistowa over te gaan, wegens de gunstige ligging dier plaats; maar de omstreken van Zimnitza (overkant van Sistowa) waren toenmaals nog zóódanig geïnundeerd, dat dit plan moest worden opgegeven. Men was dus wel verplicht bij Nicopolis over te gaan, alwaar de terreinsgesteldheid den overtocht toeliet. In verband met dit besluit werd nu last gegeven den stroom door middel van torpedo's af te sluiten.

Op den Beneden-Donau was reeds bij het begin van den veldtocht met de afsluiting aangevangen, en tegen het einde van Mei dientengevolge de Donau van Hirsowa tot Reni van de Turksche vloot bevrijd en geheel in de macht der Russen. Het vuur van de Russische batterijen op den linker Donau-oever en de ondernemingsgeest der Russische torpedisten, waardoor twee Turksche pantserschepen van het grootste charter in het kanaal van Matchin verloren gingen, hadden de Turksche flottille zoodanig met schrik bevangen, dat ze sedert geen ernstige onderneming meer beproefde, ofschoon daartoe meermalen de gelegenheid gunstig was. Een brug van Braila naar het daar-tegenover gelegen Ghecet werd dan ook zonder bezwaar geslagen, maar de waterstand op de rivier was zóó hoog, dat de Generaal Zimmermann de troepen op den 22sten Juni niet over de brug durfde doen gaan. Toen evenwel een uitdrukkelijk bevel uit het hoofdkwartier gelastte den overtocht niettemin op den 22sten uit te voeren, scheepte de Gen. Joukow zich met 2 regimenten te Galatz in, en gelukte het hem, na een hevig gevecht, de Turken

uit Boudjak terug te werpen. De Turken namen daarop den terugtocht aan en de Russen bezetten, zonder verderen tegenstand te ontmoeten, Matchin, Tultcha, Isaktcha en Hirsowa. Later zetten de Russen hun marsch zuidwaarts voort en bezetten tegen het midden van Juli de lijn Kustendje—Tsernawoda, welke plaatsen, zooals men weet, door een spoorweg zijn verbonden. De Russen hadden bij deze eerste ontmoeting met de Turken 5 officieren en 150 man aan dooden en gekwetsten verloren.

Op den Midden-Donau ging de overtocht met grootere moeilijkheden gepaard. Zooals reeds is opgemerkt, had het vervoer van het brug-materiëel naar den Donau veel tijd gevorderd; het voornemen om nabij Nicopolis over te gaan was dientengevolge niet genoegzaam voor de Turken verborgen gebleven. Bij Nicopolis, en ook tegenover Giurgevo en Oltenitza, waar de Turken gelijktijdig rivierovergangen verwachtten, hadden zij dan ook versterkingen opgeworpen en deze met geschut gewapend. Overigens liet hun verkenningsdienst *veel* te wenschen over.

Intusschen was de samentrekking van het leger tegenover Nicopolis, te weten nabij Turnu Mageralli en Flamunda, welke den 26sten Juni moest zijn afgeloopen, aangevangen, en werden in het tijdvak van 20—24 Juni twee afsluitingen door middel van torpedo's in den Midden-Donau aangebracht, de eene bij Parapuna (bij Rustshuk), de andere bij Karabia, 6 u. g. boven Nicopolis. Het leggen der torpedo's geschiedde 's nachts, en werd door de Turken eerst opgemerkt toen de versperringen zoo goed als voltooid waren. Het riviervak tusschen Rustshuk en Turnu Magarelli was nu voor de Turksche scheepsmacht afgesloten, behoudens twee Turksche monitors, die in Nicopolis opgesloten bleven. Eén dezer beproefde op den 23sten den Donau af te stoomen, maar de torpedo-booten en een veldbatterij aan den oever noodzaakten den monitor weldra, zonder hem nochtans schade toe te brengen, weder te Nicopolis binnen te loopen. Op den 24sten beproefde de andere monitor, te vergeefs, den Donau op te stoomen. Door het Russische belegeringsgeschut werd hij genoodzaakt terug te keeren. Sedert dat tijdstip vertoonden de beide Turksche monitors zich niet meer.

Intusschen was men tengevolge van een nadere verkenning,

verricht door den Grootvorst in persoon, met het oog op de gevaren aan den overtocht bij Nicopolis verbonden, weer teruggekomen op het eerste overgangspunt bij Zimnitza tegenover Sistowa, waar, als gevolg van den inmiddels lager geworden rivierstand, het overgaan thans mogelijk was geworden. Dit punt werd nu definitief voor den overtocht aangewezen. De bevelen tot de samentrekking der troepen ondergingen daardoor een geringe wijziging. Het voornemen om bij Zimnitza over te gaan, werd nochtans stipt geheim gehouden. Alleen de commandant van het VIIIste korps, wiens troepen het eerst moesten overgaan, werd er mede in kennis gesteld. Te Zimnitza zelf kwamen alleen een der beide divisien (de 14de) van het VIIIste korps, met een scherpeschutters-brigade, 2 batterijen berg-artillerie, benevens al de pontontreinen, met den last om den overtocht met pontons in den nacht van 26 op 27 Juni te beginnen. De overige troepen stonden daags vóór den overtocht op verschillende afstanden in een halven cirkel om Zimnitza. Op den 25sten werd het groote hoofdkwartier van Slatina naar het bivak van Dratscha verplaatst, waar den 26sten ook de Keizer aankwam. Ten einde den vijand omtrent het ware overgangspunt te misleiden, werd van af den 24sten Rustshuk, en van af den 25sten Nicopolis onophoudelijk door de Russische artillerie gebombardeerd.

In den laten avond van den 26sten verzamelden zich de pontonniers en de infanterie in de grootste stilte op de weilanden, die ten zuiden van Zimnitza den Donau-oever vormen, lieten de pontons te water en bereidden zich tot den overtocht voor. Ten 2 ure na middernacht stak het eerste transport van wal. Het bestond uit een regiment infanterie, een berg-batterij en 60 Donsche kozakken. Ten 2 ure 45' zette deze troepenmacht den voet op den Turkschen oever, en ontving slechts enkele schoten van de vijandelijke posten. De volgende transporten werden echter reeds door een levendig geweer- en geschutvuur begroet van de in en om Sistowa liggende en ijlings bijegetrokken Turksche troepen. Niettemin ging het overbrengen met pontons geregeld voort, hoewel het den vijand gelukte een vijftal pontons (3 enkele en 2 gekoppelde) in den grond te boren, waarbij o. a. 2 stukken berggeschut met al het personeel en

toebehooren in de diepte verdwenen. Met het derde echelon ging ook de Generaal Dragomirow, commandant der 14^e Divisie infanterie, over. De Turksche voorposten waren toen reeds tot op 4 kilometers van den oever teruggedreven en de Generaal deed nu onmiddellijk tot de bestorming van Sistowa overgaan. De Turken verdedigden hunne positiën met groote dapperheid; meermalen werd er met de bajonet gevochten, en eerst tegen den middag van den 27sten nam de strijd een einde. De Turken trokken toen in twee richtingen terug: naar Tirnova en naar Nicopolis; terwijl de Russen zich onverwijd te Sistowa en op de omliggende hoogten vastzetten. Van de Russen waren 9 officieren en 291 man gesneuveld, 22 officieren en 446 man gewond; vermist werden 53 man. Alzoo een totaal verlies van 821 man.

Op den 28sten Juni werd met het slaan van een brug bij Sistowa begonnen. Daar het brug-materiël op de Aluta bijeengebracht was, moest het langs den Donau en onder het vuur van Nicopolis naar Zimnitza overgebracht worden. Deze gevaarlijke operatie geschiedde in drie keeren en wel in de nachten van 27, 28 en 29 Juni. Totdat de brug gereed was, ging het overzetten der troepen met schuiten onophoudelijk voort.

Met betrekking tot den overgang van den Midden-Donau door het Russische leger, dringt zich als van zelf de opmerking op, dat die overgang in werkelijkheid met veel minder bezwaren gepaard is gegaan, dan men had kunnen en moeten verwachten. Het samentrekken van troepen op den linker Donau-oever en het afsluiten van het riviervak Rustshuk—Turnu Magarelli waren toch even zoo vele aanwijzingen, die aan de Turken geen twijfel konden overlaten aangaande het voornemen der Russen om *hier* een overtocht te verrichten; en bij een behoorlijk ingerichten verkenningsdienst kon dus het ware overgangspunt bezwaarlijk tot het allerlaatste oogenblik verborgen zijn gebleven. Maar het is genoegzaam bekend, dat de verkennings- en de veiligheidsdienst in het Turksche leger zeer verwaarloosd worden; men heeft ze voorgesteld als „*la partie hontouse*” van den Turkschen velddienst. Daarom geschiedde de rivierovergang aan den Midden-Donau betrekkelijk gemakkelijker, dan men uit den aard der zaak had mogen verwachten, hoewel hier, zooals reeds gezegd is, meer

hindernissen te overwinnen waren dan op den Beneden-Donau. Maar hierbij dient in het oog te worden gehouden, dat die hindernissen voor het meerendeel niet door de Turken, maar door de elementen en de omstandigheden werden veroorzaakt, namelijk hooge waterstanden, moerassige rivieroeveren en vooral de ellendige toestand der Rumeensche spoorwegen. Aan de Turksche legeraanvoering mag het gegronde verwijt niet bespaard worden, veel, zoo niet alles, verwaarloosd te hebben, wat strekken kon om den overgang op het genoemde riviervak krachtdadig te verhinderen. De Generaal Dragomirow zelf zou met betrekking tot den overgang van den Midden-Donau gezegd hebben: „De Turken sliepen”.

Na het VIIIste korps waren het XIIIde en gedeelten van het korps van Skobelev over den Donau gezet, en toen nu op den 3den Juli de pontonbrug bij Sistowa voltooid was, volgden daarover weldra het IXde en XIIde legerkorps en de overige troepen van het detachement van Generaal Skobelev.

Weldra werd nu deze strijdmacht in drie deelen verdeeld, te weten :

het eerste leger, samengesteld uit het VIIIste korps (Radetzky) en een detachement uit verschillende korpsen gevormd en naar zijn aanvoerder genoemd „het detachement van Generaal Gurko” (10½ bataljon en 43½ eskadron, te zamen 16 000 man, en 38 kanonnen); dit leger had in last naar het zuiden tegen den Balkan op te rukken;

het tweede leger, bestaande uit het XIIde en XIIIde korps, zou onder den Grootvorst-Troonsopvolger tegen Rustshuk opereeren;

het derde leger werd gevormd door het IXde korps (Krüdener); het moest de rechter flank van den opmarsch dekken.

Het groote hoofdkwartier, aanvankelijk te Biela gevestigd, werd op den 17den Juli naar Tirnova verlegd.

Wij zullen in de eerste plaats de bewegingen volgen van het eerstgenoemde leger, dat van het centrum, hetwelk aanvankelijk eenige voordeelen vermocht te behalen.

Onverwijd na den overtocht had Generaal Skobelev zich met de gecombineerde kozakken-divisie naar het zuiden gewend. Die

Generaal bereikte met zijne ruitery en de rijdende batterij op den 7den Juli Tirnova (schets II), na een korps van 3000 nizams met een batterij tot den terugtocht naar Osman-Bazar te hebben genoodzaakt. Troepen van het VIIIste korps bezetten op den 9den de stad, alwaar een voorloopig bewind van Bulgarije onder Vorst Tscherkaszky werd ingesteld. Generaal Gurko wendde zich op den 12den (schets III) met zijne hoofdmacht van Tirnova over Plakowa en Boicoatzi over den Balkan langs een nagenoeg ongebaand pad, dat ten westen van Hainkoï uitkomt. Op den 12den Juli wierpen Gurko's voorposten de Turken uit Hainkoï terug. Op den 15den werden de Turken andermaal teruggeworpen, en terwijl een gedeelte van Gurko's troepen zuidwaarts naar Jeni-Saghra oprukte, ging hij zelf door den Hainkoï-pas over Esekschi en kwam zoo in het dal der Tundscha. Het bergpad, dat Gurko had overgetrokken, was een weinig bekend en weinig begaan pad, door een Bulgaar aangewezen, en dat eerst nog voor den overtocht had moeten bruikbaar gemaakt worden. Niettemin hadden de Russische troepen met de grootste zwarigheden te kampen, vooral de rijdende artillerie, die meermalen op het punt was van te blijven steken en slechts met de uiterste inspanning het bergpad overtrok.

Gurko beoogde nu in de eerste plaats de bemachtiging van den gewichtigen Schipka-pas, die door de Turken was bezet. Van al de bergpassen op dit gedeelte van het oorlogstooneel, is de Schipka-pas de voornaamste. De groote weg van Rustshuk over Tirnova naar Philippopel voert door dezen pas. Van het noorden komende, volgt men eerst het dal der Jantra, en komt vervolgens over Schipka in het romantisch schoone dal van Kasanlyk. Schipka zelf, onlangs zoo herhaaldelijk het tooneel van strijd en verwoesting, is het land der rozen. Men treft hier die uitgestrekte velden aan met rozen, die gekweekt worden om te dienen tot het bereiden van reukwater en die den voornaamsten rijkdom van deze streek uitmaken. Schipka heeft een Bulgaarsche bevolking van omstreeks 2500 inwoners, die allen uitsluitend hun bedrijf maken van het aankweken van rozen.

Om den Schipka-pas aan de Turken te ontnemen, volgde Gurko het dal der Tundscha en kwam den 16den te Maglitsch,

waar een klein gevecht geleverd werd, dat ten nadeele der Turken afliep. Op den 17^{den} werd, na een vrij scherp gevecht, Kasanlyk bezet. Volgens afspraak met het VIII^{ste} korps had Generaal Gurko deze plaats evenwel reeds den 16^{den} moeten bereiken, om daags daarna de Turken in den Schipka-pas in den rug aan te vallen, terwijl deze door de over Tirnova en Grabowa marcheerende 9^e divisie van het VIII^{ste} korps in het front zouden worden aangevallen. De afmatting van Gurko's troepen was evenwel oorzaak, dat hij Kasanlyk niet op den bepaalden tijd had kunnen bereiken. De 9^e divisie, van deze omstandigheid onbewust, verrichtte op den 9^{den} den aanval op de goedbevestigde positie der Turken, maar werd teruggeslagen. Ook aan Gurko gelukte het niet, aanstonds bij zijn aanval op den 18^{den} de Turken tot den aftocht te noodzaken. Bij het hervatten van den aanval op den 19^{den} vond hij evenwel den Schipka-pas door de Turken ontruimd, en werd het verband hersteld met de van het noorden komende troepen van het VIII^{ste} korps.

Het is hier noodig ons voor een oogenblik naar Montenegro te begeven, waar sedert half April de strijd gaande was. Zoo als men weet, heeft deze kleine krijgshaftige stam, die op een oppervlakte van 90 vierkante geographische mijlen 120 000 inwoners telt, sedert eeuwen voor zijne onaf hankeljkheid gestreden, en werd hij eerst in 1860 genoodzaakt de opperheerschappij van de Porte te erkennen. In de tweede helft van 1876 stonden de Montenegrijnen echter met de Serviërs weder op, maar het krijgsgeluk was hun ditmaal niet gunstig; zij moesten tot den wapenstilstand toetreden, die op den 12^{den} April van dit jaar eindigde. Maar in het vooruitzicht van den oorlog van Rusland tegen Turkije, verklaarde Montenegro, daags na het verstrijken van den wapenstilstand, den oorlog aan de Porte. Het Turksche leger ontving hierop last Montenegro binnen te rukken. De aanval zou van drie zijden plaats hebben. Soliman-Pacha moest met 10 000 man uit het noorden over Nicsic oprukken, Mehemed-Ali uit het oosten over Kolaschin, en eindelijk Ali-Saïb met 30 000 man van de zuidzijde uit Albanië. Volgens het operatieplan moesten deze drie legers zich bij Cetinje vereenigen. Na herhaalde zware gevechten gelukte het Soliman-Pacha zich bij

Spush, op Albaneesch grondgebied, met Ali-Saïb te vereenigen; maar de Turksche troepen hadden toen zooveel geleden, dat aan een gezamenlijk oprukken naar Cetinje niet kon worden gedacht. De Turken hadden niet minder dan 10 000 man verloren, de Montenegrijnen 7000. Toen nu de tijding van den Donau-overgang door het Russische leger te Konstantinopel aankwam, ontving Mehemed-Ali in het begin van Juli bevel om met zijn troepen langs den spoorweg Mitrowitza-Salonika naar de Grieksche grenzen op te rukken, terwijl Soliman-Pacha den last kreeg, om met 49 bataljons, 3 veldbatterijen en 2000 paarden zich te Antivari op 25 stoombooten naar Dede-Agatsch in te schepen, ten einde van daar verder per spoor naar het tooneel der krijgsverrichtingen vervoerd te worden. Op den 18den Juli, dus juist op den dag waarop Gurko den Schipka-pas aanviel, kwamen deze troepen te Adrianopel aan, terwijl op den 3den te voren de Turksche garde Konstantinopel verlaten had, om eveneens naar Adrianopel vervoerd te worden. Van hier werden de troepen van Soliman-Pacha verder met versnelde marschen naar het tooneel van den oorlog gedi-rigeerd, waar zij nog juist bijtijds aankwamen om Reouf-Pacha, die tot nu toe de Turksche troepen in den Balkan aanvoerde, voor een geheele nederlaag te behoeden.

Zooals reeds gezegd is, had de Generaal Gurko een gedeelte van zijne troepen naar Jeni-Saghra gezonden, waar zij den 14den waren aangekomen. Na het nemen van den Schipka-pas, schijnt het dat Gurko zich mede naar Jeni-Saghra heeft gewend, op weg waarheen hij, bij Karabunar (schets II), de Turken terug-sloeg. Den 23sten te Jeni-Saghra gekomen, verrichtte Gurko van hier uit een verkennig naar het dal der Maritza, welke rivier hij den 24sten niet ver van Hermanly overging, om zich den volgenden dag naar Kaskoï te begeven.

Hier ontving Gurko evenwel bericht van den later te ver-melden mislukten aanval op Plewna (20 Juli), waardoor hij zich genoopt gevoelde het dal der Maritza te verlaten, ten einde over Karabunar (5 u. g. N. W. Hermanly) naar de meer noordelijk gelegen plaats van denzelfden naam te marcheeren, waar hij op den 27sten een stelling bezette voorwaarts van Eski-Saghra. Weldra rukten nu de Turksche legers tegen hem op: Reouf-

Pacha langs den straatweg Tschirpan-Eski-Saghra, en Soliman-Pacha van Adrianopel. Doch Reouf-Pacha, die liefst zonder de hulp van Soliman een overwinning wilde behalen, wachtte de komst van dezen niet af, maar tastte op den 30sten en 31sten Juli alleen de Russische stellingen aan; hij werd evenwel op laatstgenoemden dag met een verlies van 1000 man teruggeslagen. Generaal Gurko had nu door een krachtige vervolging Reouf's troepenmacht kunnen vernietigen, maar hij werd daarvan door gebrek aan munitie weerhouden.

Op andere aanvallen niet verdacht, gaf men zich in het Russische leger aan een zorgeloze rust over. Maar nu viel Soliman-Pacha, die zich in den nacht van 31 Juli op 1 Augustus met het overschot der troepen van Reouf vereenigd had, op den 1sten Augustus met 18 voltallige bataljons versche troepen de Russen aan, die uit hunne verschansingen bij Eski-Saghra werden teruggeworpen. Er werd hier verbitterd gestreden; meermalen zelfs met de bajonet. De Turken verloren bij deze overwinning van Eski-Saghra 1500 man. Gurko had in het tijdvak van 14 Juli—31 Juli 56 officieren en 1547 minderen verloren. De Russen gingen eerst op Kasanlyk en op den 6den Augustus in twee richtingen verder terug: een gedeelte ging over Hainkoï, terwijl Gurko zelf den Schipka-pas bezette. Den 10den Augustus volgde Soliman de Russen mede in twee kolonnes; zijn linker vleugel bereikte half Augustus Kasanlyk, terwijl de rechter Jeni-Saghra en op den 15den Hainkoï bezette. Op den 9den Augustus had het Russische centrum de navolgende opstelling: de 9de divisie (VIIIste korps), met de afdeeling van Gurko stond in de bergpassen van Schipka, Travna en Hainkoï, de 14de divisie in Tirnova en Selvi.

Wenden wij ons nu naar het westelijke der drie Russische legers. Ten einde de rechter flank van het Russische leger te dekken, was de verovering van Nicopolis volstrekt noodig. Daartoe werd het straks bedoelde westelijke leger (IXde korps, Krüdener), na den Donau-overgang bij Zimnitza, tegen Nicopolis afgezonden, terwijl de aanval van uit Turnu zou ondersteund worden. Op den 12den Juli werd tot dit einde uit een 10-tal

Rumeensche en Russische batterijen op de beide Aluta-oëvers het vuur op de vesting geopend, terwijl van de landzijde Generaal Krüdener over Samavit tegen Nicopolis oprukte. Op den 14den Juli begon de eigenlijke aanval, die den geheelen dag voortduurde. Voornamelijk als het gevolg van niet genoegzaam voorbereide stormaanvallen, leden de Russen zware verliezen en werden zij herhaaldelijk teruggeworpen; maar Krüdener bracht ten laatste zijne reserve in het vuur, aan welke het gelukte de Turken 's avonds uit de buitenwerken te verdrijven, terwijl de stad zich eerst in den ochtend van den 15den overgaf. 6000 gevangenen, 40 kanonnen en 2 monitors vielen in handen der overwinnaars, die hierbij 31 officieren en 1310 man verloren hadden.

Intusschen hadden de Turken den Generaal Osman-Pacha, die bij Widdin stond, omstreeks 8 Juli afgezonden om Nicopolis te ontzetten en de rechter flank der Russen te bedreigen. Zonder door den vijand te worden opgemerkt, gelukte het aan Osman-Pacha, daar Nicopolis intusschen gevallen was, op den 18den Plewna te bezetten, terwijl de Russen hem nog ver weg geloofden. Toen de Generaal Krüdener, de kommandant van het IXde korps, dan ook aan den Generaal Schilder-Schuldner op den 18den Juli den last verstrekte Plewna den volgenden dag te bezetten, waar men wist, dat zich Turksche troepen bevonden, deelde hij dien divisie-generaal niet mede, dat de evenbedoelde Turksche troepen tot het korps van Osman-Pacha behoorden, en wel om de eenvoudige reden, dat men in het Russische hoofdkwartier daarvan onkundig was. De Generaal Schilder-Schuldner begaf zich derhalve op marsch met slechts twee regimenten infanterie, waarbij eenige cavalerie en artillerie. Deze troepen kwamen over Breslanitz op den 19den vóór Plewna, dat zij, evenals de hoogten van Grivitza, bezet vonden. Den volgenden dag (20 Juli) drongen 4 compagniën Plewna binnen van de zijde van de Vid, terwijl onmiddellijk daarop een algemeene aanval op de Turksche stellingen aan de noordzijde plaats had, gepaard met een aanval van een troepenafdeeling, die van Bulgareni gekomen en over Grivitza was opgerukt. Het gelukte aanvankelijk aan de Russen eenige voordeelen te behalen, toen langs den straat-

weg Turksche versterkingen oprukten, en de beide Russische afdeelingen, na een strijd, aan beide zijden met verwoedheid gevoerd, tot den terugtocht werden genoodzaakt met een verlies van 74 officieren en 2771 minderen. Het IX^{de} korps vereenigde zich daarop bij Breslanitza, terwijl Osman-Pacha zijn strijdkrachten met troepen uit Sofia, Widdin en Nisch aanmerkelijk versterkte, en zijn positiën kracht bijzette door het opwerpen van veldwerken, die hij met zwaar geschut uit Widdin liet wapenen. Den 26sten Juli deed hij voorts Lowatz bezetten. Generaal Krüdener daarentegen moest, alvorens tot eenige offensieve beweging te kunnen overgaan, zijn korps, dat door de aanvallen op Nicopolis en Plewna zeer verzwakt was, versterken. Daartoe ontving Generaal Schachovskoi (kommandant van het XI^{de} korps), die omstreeks half Juli den Donau was overgetrokken, last met de 32ste divisie infanterie naar Plewna te marcheeren. Ook de kozakken-divisie Skobeleff en de 30^e divisie van het IVe korps werden daarheen gedirigeerd. Verder werd op den 29sten Juli de 4de Rumeensche divisie, die te Turnu en Flamura stond, naar den rechter Donau-oever gezonden om de bezetting van Nicopolis af te lossen, terwijl andere Rumeensche troepen de door de Russen verlaten positiën op den linker oever bezetten.

Aldus voorbereid, meenden de Russen in staat te zijn de Turken uit hunne stellingen bij Plewna terug te werpen. De slag bij Plewna op 30 Juli, dien wij eenigszins meer van nabij zullen beschouwen, vormde daartoe een eerste poging.

Plewna is een plaatsje, dat vóór den oorlog even vergeten was, als het sedert vermaard is geworden. Het ligt aan het punt van samenkomst van den weg van Sofia naar Rustshuk (schets IV) met dien van Lowatz, en tevens van twee beken, de Grivitza en de Tutschenitza, die zich na hare vereeniging uitstorten in de verder westelijk op 1 uur afstand van het zuiden naar het noorden stroomende rivier de Vid, over welke slechts één brug is, en wel in den straatweg naar Sofia. Talrijke nevenriviertjes ontspringen op de hoogten die Plewna omringen, dat zelf in het dal der Grivitza is gelegen, waardoor ook de straatweg naar

Rustshuk voert. Het dal is ten westen van het stadje 800—2000 pas breed, terwijl het zich ten oosten van Plewna tot 400 pas breedte vernauwt en aldus tot Grivitza uitstrekt. Het naar het oosten gekeerde front werd door de Grivitza en de Tutschenitza in drie deelen verdeeld. Tusschen de Vid en den noordelijken oever van de Grivitza, op den linkervleugel alzoo, vindt men de dorpen Plisija, Bukowa en Grivitza; tusschen de Grivitza en de Tutschenitza, in het centrum, liggen Radischewo, Tutschenitza en Bogot, terwijl de rechter vleugel tusschen de Tutschenitza en Cirnetha begrepen is. Al deze dorpen waren door de Turken bezet, die voorts den hun gelaten tijd niet ongebruikt hadden gelaten om zich geducht te verschansen.

Vóór den 18den Juli, den dag waarop Osman-Pacha zich in het bezit van Plewna stelde, werd hier geen enkele versterking aangetroffen. Doch sedert dien dag verreezen voortdurend nieuwe werken op de hoogten, die Plewna omringen, het eerst aan de oostzijde en daarna langs den verderen omtrek, zoodat binnen korten tijd het opene stadje Plewna in een verschanst legerkamp herschapeu was (1). Van de gedetacheerde werken verdient vooral de aandacht het fort Abdul-Kerim, algemeen bekend onder den naam van „de groote Grivitza-schans” en gelegen ten noorden van het dorp Grivitza; de 2de Grivitza-schans, westelijk van de eerste; voorts de werken bij Bukowa en ten noorden van Radischewo. Het verschanste kamp ligt tusschen den straatweg naar Lowatz en de Vid; het wordt door een dubbele rij veldwerken beschermd. Niet al deze werken waren op den 30sten Juli voltooid, maar toch wachtten aan de oosten en zuidzijde de Turken de aanvallers in verschanste stellingen af. De eerste Grivitza-schans o. a. was voltooid; de tweede Grivitza-schans opende eerst het vuur op den 11den September. Een eigenaardigheid van de Turksche veldwerken mag hier niet onopgemerkt blijven, namelijk dat het profiel gewoonlijk zoodanig bepaald was, dat het geweervuur in drie étages toelaat.

Aan de Russische zijde waren op het einde van Juli beschik-

(1). *Zio Mil. Spectator* 1877, N°. 12.

baar: 3½ divisiën infanterie (de 5de en de 31ste van het IXde korps, de 30ste van het IVde korps en 1 brigade van de 32ste divisie van het XIde korps). Verder de kozakken-divisie Skobeleff, benevens 1 brigade van de 9de cavalerie-divisie en 1 brigade van de 11de cavalerie-divisie. De geheele sterkte wordt opgegeven te hebben bedragen omstreeks 40 000 man met 170 vuurmonden.

Osman-Pacha kon op 30 Juli beschikken over 30 000 man, waarmede hij van Widdin gekomen was, en 15 à 16 000 man, die van Nisch, Pirol en Sofia waren opgerukt; in het geheel 45 à 48 000 man, waarvan ongeveer 40 000 combattanten. Volgens de berichten zou Osman-Pacha slechts over een 60tal kanonnen hebben kunnen beschikken. Dit zullen dan vermoedelijk veldstukken zijn geweest, en daaronder niet begrepen moeten worden de zwaardere vuurmonden, die in de stellingen vóór Plewna in batterij waren gebracht. Neemt men in aanmerking, dat de Turken in verdedigende stellingen waren geplaatst, terwijl de Russen die stellingen moesten aanvallen, dan was de overmacht blijkbaar aan de zijde der Turken.

Generaal Krüdener had op den 28sten Juli zijn hoofdkwartier naar Trstenik overgebracht, en toen op den 29sten alle versterkingen waren aangekomen, besloot hij den vijand op den 30sten aan te vallen. De beschikkingen tot den aanval waren de navolgende:

Op den rechter vleugel kwam de 31ste divisie infanterie (3 regten) (1) met 5 batterijen van de 31ste brigade artillerie. Deze divisie, komende van Kojulovce, moest in de richting van Grivitza oprukken. Daarachter de 5de divisie infanterie (3 regten) (2) met 5 batterijen van de 5de brigade artillerie, komende van Trstenik. Deze troepen zouden onder de onmiddellijke orders staan van den opperbevelhebber, den Generaal Krüdener.

Op den linker vleugel, de Generaal Schachovskoï met de 1e brigade van de 32ste divisie infanterie, waarbij 3 batterijen van de 32ste brigade

(1) Van deze divisie was 1 regiment (het 124ste) afwezig; het kwam eerst bij het einde van den strijd op het slagveld aan.

(2) Van deze divisie stond 1 regiment tusschen Plewna en Nicopolis.

artillerie, en de 1ste brigade van de 30ste divisie infanterie met 3 batterijen van de 30ste brigade artillerie; voorts 1 compagnie sappeurs en 2 eskadrons van het 11de regiment Ulanen. Deze afdeeling kreeg als opdracht, in de strook tusschen Sgalevica en Pelisat, en voorts over Radischewo tegen de zuidzijde der Turksche stellingen op te rukken.

De gecombineerde kozakken-divisie onder Generaal Skobeleff moest de linker flank en den rug der vorige afdeeling tegen mogelijke ondernemingen van uit Sofia en Lowatz dekken.

Als algemeene reserve moest de 2de brigade der 30ste divisie infanterie met 3 batterijen van de 30ste brigade artillerie en 4 eskadrons met 1 rijd. batterij stelling nemen ten zuiden van den straatweg Plewna—Rustshuk ter hoogte van Poradim.

De bewaking van den rechter vleugel was opgedragen aan een cavalerie-afdeeling, bestaande uit de 1ste brigade der 9de cavalerie-divisie (8 esk.) met 2 eskadrons van het 11de regiment dragonders en 1 rijd. batterij, welke afdeeling bij Tschalisewat moest staan, gereed om, bij het slagen van den aanval, over de Vid te gaan en 's vijands terugtocht te bedreigen.

Overeenkomstig de ontvangen bevelen was de 31ste divisie des ochtends ten 5 ure op marsch gegaan. Tegen 8 ure stuitte deze afdeeling op den vijand en ontving op haar rechtervleugel vuur van twee bedekt opgestelde Turksche vuurmonden. Tegelijkertijd ontdekte men aan de overzijde van een ravijn de Gritviza-redoute, waartegen nu de artillerie op den rechtervleugel in batterij kwam en tegen 10 ure het vuur opende. De 5de divisie infanterie was intusschen de 31ste gevolgd, terwijl een gedeelte van hare artillerie weldra aan den geschutstrijd deelnam.

De linker afdeeling, onder den Generaal Schachovskoï, had mede ten 5 ure den marsch aangevangen en was ten 9 ure nabij Radischewo aangekomen. Gedurende dien marsch had de 1ste brigade der 32ste divisie de voorhoede uitgemaakt en was, gedeeltelijk over Pelischat, gedeeltelijk over Sgalevica op Radischewo gemarcheerd, dat weldra genomen werd, waarna Russische batterijen aan de noord- en de oostzijde van het dorp in batterij kwamen. Ook hier openden de Turken het eerst het vuur, dat tegen 10 ure door de Russische artillerie beantwoord werd. Het

gros (de 1ste brigade der 30ste divisie) volgde in de richting van Radischewo, en stelde zich aanvankelijk als reserve een weinig ten oosten van het dorp op, terwijl door een eskadron cavalerie de verbinding met de rechter afdeeling onderhouden werd.

De Turksche stellingen teekenden zich af in een lijn, gaande van het dorp Bukowa tot Grivitza, langs de kruin der hoogten; vervolgens van Grivitza naar Radischewo en van daar naar Plewna. Overal hadden de Turken hun opstelling door batterijen en tirailleur-loopgraven versterkt.

Hoevel Generaal Krüdener met de hoofdmacht tot nu toe nog geen terrein gewonnen en alleen artillerie in het vuur gebracht had, oordeelde Generaal Schachovskoï — nadat de geschutstrijd tot omstreeks half drie in den namiddag had voortgeduurd en de 1ste brigade der 30ste divisie (reserve) hare opstelling ten oosten van Radischewo tegen een positie ten zuiden van dit dorp had verwisseld, ten einde meer bij de hand te zijn tijdens den aanval — het oogenblik gekomen om met zijne beide brigades tot den aanval tegen de zuidzijde der Turksche stelling over te gaan. Niet zonder hevigen tegenstand te ontmoeten, gelukte het aan de 1ste brigade der 32ste divisie een eerste rij versterkingen op de Turken te veroveren. Onder den indruk van het behaalde voordeel gaat Schachovskoï daarop onverwijld tot den aanval tegen de tweede, veel sterkere linie der Turken over. Maar die aanval mislukt. Intusschen heeft de Opperbevelhebber 1 regiment (het 119de) en 1 batterij tot versterking van de linker afdeeling afgezonden. De aanval wordt nu hervat, en het gelukt den Russen veld te winnen; maar Turksche versterkingen komen opdagen en nu gaan de Turken op hun beurt tot den aanval over. Zij slagen er in de verlaten positiën te hernemen en den Generaal Schachovskoï tot den terugtocht te noodzaken, die ten 7 ure wordt aangenomen.

Intusschen was de Generaal Krüdener niet werkeloos gebleven. Toen de opperbevelhebber den Generaal Schachovskoï tot den aanval zag overgaan, gaf hij tegen 3 ure bevel eveneens op den rechtervleugel vooruit te rukken en tot de bestorming der redoute over te gaan, die als den sleutel van den vijandlij-

ken weerstand werd beschouwd, en zoodanig was ingericht, dat de verdedigers een drievoudig vuur konden afgeven, n. l. over de borstwering, van de contre-escarp en uit naast de redoute aangelegde tirailleur-loopgraven. De aanval had plaats in twee colonnes: rechts, het 121ste regiment met twee bataljons van het 123ste regiment, links het 122ste regiment met een bataljon van het 123ste regiment; te zamen 9 bataljons (31ste divisie). Achter deze troepen volgde de 5de divisie (3 regimenten) als reserve.

Het eerst ging het 1ste bataljon van het 121ste regiment tot den aanval over, gevolgd door de beide andere bataljons van dat regiment en de beide bataljons van het 123ste regiment. Zoodra de Turken de Russische bataljons zagen naderen, openen zij een allerhevigst vuur; doch het 1ste bataljon liet zich daardoor niet weerhouden en slaagde er in een eerste rij loopgraven en een batterij met de bajonet te nemen. Onverwijd wendde zich daarop dit bataljon tegen de tweede linie van versterkingen, maar werd teruggeslagen. Het 2de en 3de bataljon, die ter linker- en ter rechterzijde den aanval van het 1ste bataljon hadden ondersteund, vervolgden nu den aanval; het gelukte dezen troepen na herhaalde aanvallen door te dringen tot op de hoogte, die de vallei beheerscht, aan welker overzijde de Grivitzza-schans is gelegen. Maar ook hiertoe bepaalde zich het behaalde voordeel. Alle aanvallen, hoe onstuimig en met hoeveel dapperheid ook ondernomen, stuitten af op den kogelregen door de Turken afgezonden. Eindelijk moest het 121ste regiment den aanval opgeven. Het had 29 officieren en 1006 minderen verloren.

Het 2de en het 3de bataljon van het 123ste regiment gingen vervolgens, zoodra de 5de divisie naderbij gekomen was, op hunne beurt tot den aanval over. Gelijktijdig rukte het 122ste regiment ter linkerzijde op. Maar evenmin als aan de vorige bataljons, mocht het dezen troepen gelukken het geschut- en het geweervuur der Turksche werken te trotseeren. Uit alle verslagen, en uit het rapport van den Generaal Krüdener (1)

(1) De aanvallen van het 122ste en 123ste regiment vermeldende, zegt de generaal Krüdener in zijn rapport nopens den slag van Plewna (30 Juli): „L'ennemi les reçut par un feu violent d'artillerie, „mais les compagnies s'avancèrent en très bon ordre et même ali-

wellicht nog het duidelijkst van allen, blijkt, dat het vuur van de Turksche redoute en van de omgelegen werken, wel verre van te zijn uitgedoofd of verzwakt, nog in zijn volle kracht was, en men behoeft er zich dus niet over te verwonderen dat de Russische aanvallen allen werden afgeslagen. Hoe meer de Russen hun aanvallen herhaalden, des te dichter lieten de Turken den vijand naderen, om hem ten laatste met een allervernielendst vuur te ontvangen.

Na de regimenten der 31ste divisie, was de beurt aan die der 5de divisie, om tegen de Turksche verschansing te worden aangevoerd. Door den divisie-commandant, den Generaal Schilder-Schuldner, in persoon geleid, gingen deze regimenten met groote dapperheid tot den aanval over; maar ook zij moesten voor het hevige vuur der Turken afdeinzen.

Intusschen was van de linker-afdeeling een verzoek om versterking ingekomen bij den opperbevelhebber, die onverwijld een der beide regimenten (het 119de) van de algemeene reserve met een batterij naar Grivitza deed oprukken. Dit regiment kwam nog juist bijtijds, om den rechter vleugel der afdeeling van Generaal Schachhovsky, die reeds voor de Turksche aanvallen terugtrok, bij te springen.

Het was nu zes ure 's namiddags, en de algemeene reserve telde op dit oogenblik niet meer dan het 120ste regiment infanterie, een veldbatterij en drie eskadrons. Tot ondersteuning van den uitersten rechter vleugel, die tot den terugtocht genoodzaakt was geworden, werden nu 1 bataljon en 1 eskadron uit de reserve afgezonden, en eindelijk, toen de avond reeds viel, een laatste poging gedaan om de Grivitza-schans te veroveren. Maar ook deze aanval vermocht niets tegen het hevige vuur der verdedigers. Onder bescherming van het laatste bataljon en het laatste eskadron der reserve werd de terugtocht aangenomen. Nabij de Grivitza-schans duurde het vuurgevecht nog den geheelen nacht

„quées. Au fur et à mesure que les distances se rapprochaient, le feu croissait en intensité et à la fin il devint si meurtrier que les blessés et les mourants empêchaient le régiment d'avancer; les différentes fractions furent obligées de s'arrêter et de se coucher derrière la crête, d'où elles ouvrirent le feu." Het hierbedoelde rapport wordt aangetroffen in de *Revue mil. de l'Etranger*, N°. 379.

voort, en eerst ten 11 ure van den 31sten Juli konden de troepen van den rechter vleugel den terugtocht verrichten. De Russen hadden niet minder dan 1 Generaal, 168 officieren en 7167 minderen aan dooden, gewonden en vermisten verloren. Osman-Pacha gaf een verlies op van 400 man.

De terugtocht der Russen werd niet ver voortgezet. Generaal Krüdener nam zijn hoofdkwartier weder te Trstenik. De opstelling van het Russische leger werd onverwijld door het opwerpen van vluchtige werken versterkt.

Gewoonlijk wordt bij het verliezen van een veldslag door de verliezende partij de nederlaag toegeschreven aan oorzaken buiten hare schuld. In dit geval schreven de Russen hun nederlaag toe aan den Generaal Manu, die met de 4de Rumeensche divisie Nicopolis had bezet nadat de bezetting bij het leger van Generaal Krüdener was aangetrokken. Men had evenwel vergeten te bepalen dat de Rumeensche divisie onder den Russischen opperbevelhebber was geplaatst, en toen nu de Rumeensche Generaal op den 29sten door Krüdener uitgenoodigd werd op den volgende dag zuidwaarts te marcheeren, om de aldaar staande Russische troepen af te lossen, antwoordde die Generaal, dat hij van het Rumeensche hoofdkwartier geen bevelen had om Nicopolis te verlaten, en derhalve aan de uitnoodiging van den Russischen Generaal geen gevolg kon geven. Daar nu de bezuiden Nicopolis staande Russische troepen op den 30sten niet aan den slag konden deelnemen, werd daaraan door de Russen toegeschreven, dat de aanval op Plewna mislukte. Ik zal straks trachten aan te toonen, dat die meening ongegrond was. Generaal Manu, wiens handelwijze geheel is te rechtvaardigen, werd niettemin in het bevel over de 4de Rumeensche divisie door een ander Generaal vervangen, en die divisie tevens rechtstreeks onder het Russische hoofdkwartier gesteld.

Het onmiddellijke gevolg van de nederlaag bij Plewna was de mobiliseering van het garde-korps en het grenadier-korps, welke beide korpsen weldra naar het tooneel van den oorlog werden overgebracht.

Ik moet thans nog met een enkel woord spreken over de

verrichtingen van het *oostelijke leger* (XII^{de} en XIII^{de} korps), dat, zoo als wij gezien hebben, onder den Kroonprins was geplaatst, en in last had tegen Rustshuk te opereeren. Reeds op den 5^{den} Juli had de cavalerie Biëla en de brug over de Jantra bezet. Den 8sten trok het XII^{de} korps door Biëla, terwijl het XIII^{de} korps toen in Pawlo zich bevond. Bij Monastir kwam de voorhoede het eerst in aanraking met den vijand, die teruggeworpen werd. Den 22sten Juli naderde men Rustshuk en werden de dorpen Lipnik, Koselevo en Wetowa bezet, terwijl op den linker Donau-oever het XI^{de} korps (behalve de 32ste divisie infant.) de dorpen Petrifu, Parapan, Malu-de-Shos en Slobosia bezet had. De aanval van Rustshuk zou op een overeenkomstige wijze als die tegen Nicopolis plaatshebben, wjl de ondervinding had geleerd, dat de zuidelijke fronten der Turksche vestingen over het algemeen veel zwakker zijn dan die, welke naar den Donau zijn gekeerd. Op den 23sten begon de beschieting, welke door de Turken uit Krupp-geschut van zwaar kaliber krachtig beantwoord werd. Die beschieting werd op de volgende dagen afwisselend voortgezet.

Het was omstreeks dezen tijd (20 Juli) dat Abdul-Kerim-Pacha, tot dusverre opperbevelhebber der Turksche troepen, wegens zijne werkeloosheid werd teruggeroepen en vervangen door Mchemed-Ali-Pacha, die op den 21sten Juli te Schumla aankwam en met den meesten spoed zijne troepen reorganiseerde, zoodat hij op den 30sten Juli van Schumla in de richting van Rustshuk kon oprukken.

Generaal Zimmermann, dien wij half Juli verlaten hebben, nadat hij de lijn Kustendje-Tsarnawoda met het XIV^{de} korps bezet had, betrok korten tijd daarna een verschanst legerkamp bij Medshidich, na daaruit de Turken te hebben teruggeworpen. Hoewel het korps van Generaal Zimmermann versterkt werd door de 36^e divisie van het VII^{de} korps, was die macht te zwak om verder zuidwaarts vooruit te rukken tot insluiting van Silistria, en moest Zimmermann zich tevreden stellen met het bezetten der verlaten vestingen, en met het zooveel mogelijk versterken van zijn eigen opstelling, aangezien zijn linker flank door de Turksche vloot ernstig bedreigd werd.

Werpen wij thans een vluchtigen terugblik op de krijgsverrichtingen van de drie Russische legerafdeelingen na den Donau-overgang, in het tijdperk van 27 Juni tot het begin van Augustus, dan moet vooreerst lof worden toegezwaaid aan den stouten marsch van Generaal Gurko over den Balkan. De aanval op den Schipka-pas uit het noorden en uit het zuiden tegelijk was goed beraamd; het is meer dan waarschijnlijk, dat een aanval, alléén van de noordzijde ondernomen, tot geen resultaat zou geleid hebben, zooals trouwens de aanval der 9de divisie op 17 Juli heeft aangetoond. Eerst toen Gurko op den 18den zich in den rug der Turksche stelling vertoonde, werd deze ontruimd. Het doordringen van Generaal Gurko tot Kaskoï, op nauwelijks een paar dagmarschen van Adrianopel, bewijst dat hij een energiek en ondernemend ruiteraanvoerder is. Dat hij niettemin op het vernemen der tijding van den mislukten aanval der Russen op Plewna alle voordeelen van den marsch moest prijs geven en terstond naar den Balkan terugkeeren, geeft het recht het Russische hoofdkwartier te verwijten van aan Gurko's korps niet een voldoende sterkte infanterie te hebben toegevoegd, of althans als steun op een behoorlijken afstand te hebben doen volgen. Immers is het niet aan te nemen, dat Gurko op eigen gezag den tocht naar Adrianopel zal hebben verricht; en is die marsch blijkbaar het uitvloeisel van de weinige kennis en de geringschatting bij het hoofdkwartier omtrent de Turksche toestanden. Daarbij kwam wellicht de herinnering aan het jaar 1829, toen een nog minder talrijke en door de pest gedecimeerde afdeeling zich de poorten van Adrianopel deed openen. Hoe dit zij, het is meer dan waarschijnlijk, dat men bij het Russische hoofdkwartier de kracht van het korps van Gurko, hoofdzakelijk samengesteld uit cavalerie, overschatte. Nu is het waar, dat bij het meer zelfstandige gebruik der cavalerie in den laatsten tijd en de verhoogde kracht der vuurwapenen, het bezigen van afgezeten cavalerie meer dan vroeger in gebruik is gekomen. In het Russische leger gaat men evenwel in dit opzicht te ver; men beschouwt daár de dragonders eigenlijk als bereden infanterie, waarop ook hun wapening met een karabijn met bajonet heenwijst: een opvatting van de taak en den werkkring der cavalerie, die ten allen tijde een groote fout is geweest.

Vermoedelijk is die opvatting niet zonder invloed gebleven op de beschikkingen van het hoofdkwartier, waarbij aan Gurko's korps geen meerdere infanterie werd toegedeeld.

Met opzicht tot het westelijke leger moet in de eerste plaats opgemerkt worden, dat de spoedige verovering van Nicopolis een feit is, dat den Russischen wapenen tot eer verstrekt. Maar tevens schijnt het wel te mogen worden aangenomen, dat reeds bij Nicopolis plaats had, 't geen later in dezen veldtocht telkens zou voorkomen, dat namelijk de voorbereiding door de artillerie ontbreekt of onvoldoende is, en de Russische infanterie, voortlevende met de overlevering van Souwarow, het vuurgevecht versmaadt om met de bajonet de beslissing te verkrijgen. Meer dan waarschijnlijk is het dan ook dat, bij een eenigszins langer volhouden van het vuur tegen Nicopolis, de Russische verliezen aanmerkelijk minder zouden geweest zijn, zoo al niet mag aangenomen worden, dat de stad zou hebben gecapituleerd vóór de bestorming, die den Russen nu op een verlies van 1300 man te staan kwam. Het is bekend dat Vauban, tijdens het beleg van Charleroi in 1693, toen, na geopende bres, de troepen dadelijk tot de bestorming wenschten over te gaan, de woorden bezigde: „*Brûlons de la poudre et versions moins de sang*”. Klaarblijkelijk heeft men bij Nicopolis dien stelregel niet gehuldigd.

Dat het Osman-Pacha op den 19den Juli gelukte de zeer sterke flankstelling bij Plewna te bezetten, terwijl de Russen niet eenmaal kennis droegen van zijne nadering, bewijst in de eerste plaats, dat het Russische hoofdkwartier het verzuim pleegde de cavalerie niet in zuidelijke en westelijke richting op verkenning uit te zenden. Mag men geloof slaan aan een bericht in een Duitsch militair tijdschrift, dan zou een hooggeplaatst officier bij het Russische hoofdkwartier, toen men kwam berichten, dat Osman-Pacha Plewna had bezet, geantwoord hebben: „Onmogelijk, Osman-Pacha is op marsch naar Sofia.” Maar bovendien wijst het onbezet vinden van Plewna op den 19den Juli door Osman-Pacha op een andere belangrijke fout van de Russische legeraanvoering. Evenzeer toch als het oostelijke Russische leger onverwijd Biëla had bezet, had het westelijke leger aanstonds Plewna moeten bezetten, hetwelk door zijn ligging aan den

grooten weg van Rustshuk naar Sofia op het punt van samenkomst met den weg van Lowatz, een allerbelangrijkst strategisch punt uitmaakte in de rechter flank van het zuidwaarts naar den Balkan oprukkende Russische leger.

Wat de stelling van Osman-Pacha bij Plewna betreft, deze was, uit een strategisch oogpunt, goed gekozen. De Turksche macht, dáár opgesteld, was niet alleen meester van den wegens-knoop, maar bedreigde bovendien de flank en de gemeenschapslijn van het Russische leger. Ook tactisch was de stelling goed te noemen, wegens hare grootte natuurlijke sterkte; een nadeel was, dat bij den terugtocht de rivier de Vid moest worden overgegaan.

Bij de grootte natuurlijke sterkte der stelling, nog vermeerderd door de verschansingen die Osman-Pacha had laten opwerpen, en overwegende dat de stelling bezet was door een leger van ongeveer 50 000 man, is de vraag geoorloofd, of het Russische leger, dat zeker niet meer dan een 40 000 man op het slagveld kon brengen, voldoende kansen op de overwinning had om tot den aanval te *mogen* besluiten. Was Generaal Krüdener, toen hij van het grootte hoofdkwartier den last kreeg om tot den aanval over te gaan, genoegzaam bekend met de sterkte van den vijand; en zoo ja, heeft hij het hoofdkwartier daarmede in kennis gesteld? Het is niet mogelijk op deze vragen nu reeds het antwoord te geven. Wat den veldslag zelven betreft, verdient het opmerking, dat de stelling het sterkst was in het front, en dat de Russen op den 30sten Juli juist dáár den hoofdaanval verrichtten; immers waren aan de rechter afdeeling onder Generaal Krüdener het grootste troepencijfer, en eveneens het grootst aantal vuurmonden, toegewezen. Had daarentegen de linker afdeeling onder Schachlovskoï de grootste kracht gehad, vermoedelijk had die Generaal dan den Turkschen rechter vleugel van het zuiden naar het noorden opgerold, en van de Vid-brug, den eenigen terugtochtsweg, afgedrongen, terwijl Krüdener door schijnaanvallen het front der Turksche positie had bezig gehouden. Aan deze redenen, niet aan het terugblijven van den Generaal Manu te Nicopolis, schijnt de mislukking van den aanval op Plewna voornamelijk te moeten worden toegeschreven.

Een opmerking, waartoe de slag bij Plewna van 30 Juli aanleiding geeft, is, dat de Russische infanterie, evenals bij Nicopolis, herhaaldelijk, alvorens de artillerie een voldoende uitwerking had verkregen, tegen den vijand oprukte. Bij veldslagen in het begin van een veldtocht is dit geen ongewoon verschijnsel; de Pruisische garde deed bij St. Privat hetzelfde. Maar wat bij andere legers het gevolg van onervarenheid kan zijn, schijnt bij het Russische leger — het is reeds opgemerkt — meer het uitvloeisel van overlevering en verkeerde begrippen. Hetzelfde geldt overigens ten opzichte van de bij de Russische infanterie in dezen oorlog herhaaldelijk waar te nemen handelwijze, om, bij den aanval, het vuurgevecht als bijzaak te beschouwen en de beslissing meer uitsluitend in de bajonet te zoeken (1). In elk geval is het duidelijk, dat de Turken daarmede ten zeerste gediend waren; van uitstekende vuurwapenen voorzien, die zij met beleid wisten te gebruiken, bevestigden zij op den dag van Plewna op nieuw het gezegde van Napoleon I: „*Le feu est tout, le reste est peu de chose.*”

Hadden de Russische wapenen in het tijdperk dat wij thans beschouwen, namelijk van af den Donau-overgang tot het begin van Augustus, aanvankelijk niet zonder succes gestreden, het mag niet ontkend worden dat de toestand ten slotte belangrijk in het voordeel der Turken gewijzigd was. Ontegenzeggelijk had de Turksche opperbevelhebber een onvergeeflijke fout begaan door de poorten, die naar het hart des lands toegang geven, de Balkan-passen, niet beter te verzekeren en af te sluiten.

(1) In die opvatting wordt men versterkt, wanneer men herhaaldelijk in Russische rapporten, in goedkeurenden zin en zelfs met een zekeren ophof, vermeld vindt dat de infanterie „zonder een patroon te verschieten” soms op vrij aanzienlijken afstand tot den aanval met de bajonet overging. Een ooggetuige van den slag bij Plewna (30 Juli), den aanval van het 121ste Regiment Russische infanterie op de groote Grivitza-schans vermeldende, zegt daaromtrent: „Op omstreeks 1000 pas van de redoute had een kort en levendig vuurgevecht plaats, waarop alle compagniën als 't ware gelijktijdig opstonden en onder luide hoorah's op de vorsterkingen instormden” (*Revue mil. de l'Etranger*, N°. 380).

Zonder ernstigen tegenstand te ontmoeten, kon dientengevolge de vijand tot vóór de poorten van Adrianopel oprukken, en reeds vluchtte men uit die plaats naar Konstantinopel. Tot bescherming van de flanken en de gemeenschapslijnen van het oprukkende leger stonden twee andere Russische legers ten zuiden van den Donau. Het is alsof met het optreden van Mehemed-Ali-Pacha als opperbevelhebber, een keerpunt intrad. Terwijl Osman-Pacha toch den Russen bij Plewna een gevoelige nederlaag toebrecht, deed Soliman-Pacha het leger van den Generaal Gurko tot in het Balkan-gebergte teruggaan. Te vergeefs had daarenboven de Kroonprins getracht Rustshuk ten val te brengen; weldra zelfs zou zijn leger het veld voor de uit het oosten aanrukkende Turksche scharen moeten ruimen. De zegevierende tocht van het aanvallende en overwinnende Russische leger was plotseling gestaakt moeten worden, om plaats te maken voor een afwachtede, haast een verdedigende houding, totdat nieuwe versterkingen uit het hart des Rijks zouden zijn aangekomen. In waarheid kan niet gezegd worden, dat de opstelling van de Russische legers tusschen den Donau en den Balkan benijdenswaardig was, noch dat de uitkomsten, in het tijdvak van vijf weken na het overgaan van den Donau verkregen, schitterend waren.

Tengevolge van verschillende beschikkingen en verplaatsingen, was de opstelling van het Russische leger in het begin van Augustus als volgt (schets V):

Ten zuiden van den Donau:

Op den rechter vleugel: de 4de Rumeensche divisie op marsch naar het westelijke leger bij Plewna. Aan de Osma: het IXde en het IVde korps, de 32ste divisie van het XIde korps en de kozakken-divisie Skobelev.

Bij Tirnova en in de Balkan-passen: het VIIIste korps en het detachement van Generaal Gurko.

Tegen Rustshuk, aan de Lom: het XIIde en XIIIde korps.

In de Dobrudsha: het XIVde korps; de 36ste divisie van het VIIde korps op marsch derwaarts.

Ten noorden van den Donau:

Bij Rustshuk en Kalarasch: de 11de divisie van het XI^{de} korps, de 11de cavalerie-divisie en de 3de Rumeensche divisie. Op marsch derwaarts was de 15de divisie van het VII^{de} korps en de 7de cavalerie-divisie.

Op marsch naar den Midden-Donau: 2 Rumeensche divisien (het I^e Rumeensche korps uitmakende), die tusschen Nicopolis en Widdin gestaan hadden.

Op of nabij het eigenlijke oorlogstooneel waren alzoo op dit tijdstip aanwezig 8 Russische legerkorpsen benevens 4 Rumeensche divisien; terwijl aan de kust der Zwarte zee het X^{de} korps stond.

Onlangs gemobiliseerd waren het garde-korps en het grenadier-korps.

Eindelijk was men bezig met het organiseeren van vier nieuwe legerkorpsen nl. het XV^{de}, XVI^{de}, XVII^{de} en XVIII^{de} korps, waartoe 5 bestaande divisien gebezigd werden en 3 nieuwe werden opgericht.

Aangezien de eenige brug bij Zimnitza ontoereikend was gebleken, was men overgegaan tot het slaan van drie nieuwe bruggen, te weten twee bij Sistowa en een bij Pyrgos.

De opstelling van de Turksche legers te velde komt in het kort hierop neer:

Tegenover den Donau en het Westelijke Russische leger hield Osman-Pacha stand met hoogstens 50.000 man.

Tegenover de Russische strijdkrachten in den Balkan stonden Reouf-Pacha en Soliman-Pacha met een 40 à 50 000 man.

Tusschen Rustshuk en Schumla, tegenover het leger van den Kroonprins, trof men Mehemed-Ali aan met het Turksche hoofd-leger, sterk vermoedelijk 60 000 man.

Op den uitersten rechtervleugel eindelijk stond Ecref-Pacha, bevelhebber van het korps van Silistria, gereed om Ali-Pacha op te nemen, die voor het Russische korps van den Beneden-Donau uitweck.

Een kort overzicht moge thans volgen van de krijgsvorrichtingen op het Europeesche oorlogstooneel, na de belangrijke gebeurtenissen, waarmede, zooals wij gezien hebben, de

maand Juli besloten en de maand Augustus aangevangen werd.

Het Russische Balkan-leger was, zooals men zich herinnert, tot in den Balkan moeten teruggaan voor de overmachtige strijdkrachten van Soliman-Pacha. Een divisie van het VIIIste korps (de 9e) met de afdeeling van Gurko stond in de bergpassen van Schipka, Travna en Hainkoï, terwijl de 14de divisie van hetzelfde korps te Tirnova en Selvi stond. Soliman's leger werd intusschen aanmerkelijk versterkt en, naar men vermeld vindt, op 60 000 man gebracht, zoodat hij nu besloot de Russen uit den Balkan terug te werpen. Op den 19den Augustus werd het dorp Schipka door de Turken bezet. Van dit dorp loopt de straatweg, die over den berg voert, aanvankelijk met kronkelingen, later echter in een rechte richting steil opwaarts over een kale berghelling, die nergens dekking biedt. Op alle bestrijkende punten langs dezen weg hadden de Russen redouten opgeworpen en dezen met zwaar geschut gewapend; vooral was de beheerschende St. Nicolaas-berg zeer versterkt. Op den 21sten Augustus begon Soliman den aanval op den Schipka-pas zelven, nadat hij te vergeefs getracht had zich van den Hainkoï-pas meester te maken. Hij liet een gedeelte zijner troepen in front demonstraties verrichten, terwijl de werkelijke aanval zou plaats hebben door een bergstroompje opwaarts te volgen, langs hetwelk men van het dorp Schipka oostwaarts op de Budludza-hoogte kan komen. De rechtervleugel kwam op die wijze bij Grabowski, en het gelukte aan de Turken de buitenste linie der Russische stelling aan den voet der hoogte St. Nicolaas te nemen. Op 22 en 23 Augustus wonnen de Turken weder terrein voorwaarts, en niet dan met de uiterste inspanning konden de Russen den pas behouden. Generaal Gurko, na de mobiliseering der garde tot commandant der 2de garde-cavalerie-divisie benoemd, was intusschen vertrokken en in zijn bevel vervangen door Generaal Stoletow. In den avond van laatstgenoemden dag (23 Augustus) kwam een brigade versterking aan, maar in weerwil daarvan maakten de Turken vorderingen, totdat ten laatste een scherpshuttersbataljon onder Generaal Tzwitinzky de kans ten voordeele der Russen deed keeren. Eigenlijk maakte, naar men wil, de maaneclips een einde aan het gevecht. Om dit bataljon bijtijds op

het terrein van den strijd te brengen, had men het eenvoudig te paard gezet, en hieraan was vermoedelijk het behoud van den pas te danken; dit bataljon toch maakte de voorhoede uit van de oprukkende reserven van het VIII^{ste} legerkorps onder den Generaal Radetzky. Den volgenden morgen, toen ook die reserve was aangekomen, deed Generaal Radetzky de Turksche positiën aanvallen. Er werd nu lang en hevig gestreden, totdat het eindelijk den Russen gelukte de Turken uit hunne gevaarlijke en beheerschende flankstellingen ten deele terug te drijven. Generaal Dragomiroff, dezelfde die de eerste troepen over den Midden-Donau had gebracht, liet hier het leven. Den 25sten, 26sten en 27sten Augustus werd de strijd zonder ophouden voortgezet; wel kon de generaal Radetzky, na een zevendaagschen onafgebroken strijd, den pas behouden, maar hij kon niet beletten dat de Turken zich op de hoogten, die den pas omgeven, nestelden, alwaar zij zich steeds meer en meer door het opwerpen van verschansingen versterkten.

Intusschen was een gedeelte van Soliman-Pacha's troepen door de oostelijk gelegen passen getrokken en naderde Elena, met het doel in gemeenschap te komen met de Turksche troepen te Osman-Bazar. Een andere Turksche afdeeling bezette den Rosaliter-pas (west. Schipka) en rukte op in de richting van Grabowa.

Den 30sten Augustus viel de eerste sneeuw in den Balkan. Men verwachtte nu een tijdperk van rust, na de aanhoudende gevechten in de maand Augustus. Maar die rust duurde niet lang. In de eerste dagen van September begonnen de Turken op nieuw met de wapening der domineerende punten in het gebergte, en den 13den ving het bombardement van het fort St. Nicolaas aan. Den 18den werd het fort door de Turken bestormd, maar te vergeefs; na een strijd van 9 uren moesten zij den aanval opgeven. Den 27sten September hervatten de Turken het bombardement van drie zijden, maar zonder succes. In het begin van October viel weder veel sneeuw en bepaalden zich de krigsverrichtingen alhier tot aanhoudende schermutselingen in het gebergte. Den 17den October lag de sneeuw in den pas 1 M. hoog, en waren dientengevolge alle operatiën onmo-

gelijk. Soliman-Pacha was intusschen in het bevel alhier vervangen door Reouf-Pacha, terwijl hij-zelf met het bevel over het hoofdleger werd belast.

Men ziet dus dat Soliman-Pacha, wien het voorzeker niet aan voortvarendheid ontbreekt, steeds voortging zijn hoofdaanval tegen den Schipka-pas zelven te richten, welke aanvallen hem op 12 à 15 000 man aan dooden en gewonden te staan kwamen. Het is moeilijk in dezen op afdoende gronden een oordeel uit te spreken; maar geheel natuurlijk is het dat men zich afvraagt, of Soliman-Pacha, die over een macht van 50 à 60 000 man kon beschikken, niet beter had gehandeld door tegenover de behoorlijk bevestigde en goed verdedigde stelling in den Schipka-pas een afdeeling van 10 à 15 000 man te stellen, om vervolgens met zijn hoofdmacht, een 40 à 45 000 man sterk, door een der andere passen over den Balkan te marcheerden, zich in verbinding met Mehemed-Ali te stellen en de Russische stellingen bij Tirnova aan te vallen? Wanneer toch een positie niet in front is te nemen — en dit schijnt met den Schipkapas het geval te zijn — dan tracht men die om te trekken. Was het den Turken gelukt, zich in den rug der Russische stellingen te plaatsen, dan had het Balkan-leger, afgesneden van zijne gemeenschap, begrijpelijker wijze den pas moeten ruimen. Het is onverklaarbaar, dat Soliman-Pacha met 50 à 60 000 man tegenover 10 à 15 000 Russen de oplossing van het vraagstuk hardnekkig in front-aanvallen op den Schipka-pas bleef zoeken, waarbij van zelf verreweg het grootste gedeelte zijns legers ongebruikt bleef. De *Times* heeft getracht dit raadsel te verklaren door de mededeeling, dat Soliman-Pacha den stelligen last zou hebben ontvangen om zich, het mocht kosten wat het wilde, in het bezit van den Schipka-pas te stellen, ten einde den Sultan in goeden luim te houden en hem gerust te stellen over het lot van Rumelië. Onder dien indruk heeft wellicht Soliman-Pacha zich niet aan de gevaren van een omtrekkende beweging durven blootstellen, en Rumelië met zijn hoofdmacht verlaten. Wellicht echter hebben ook redenen van zuiver militairen aard bij Soliman zwaar gewogen, zooals b. v. de weinige bruikbaarheid der naburige bergpassen, welke hij zou hebben moeten overtrekken,

voor de bewegingen van een geheel leger met zijn treinen, enz. Eerder althans ben ik geneigd een dergelijke verklaring aan te nemen, dan geloof te hechten aan de geruchten, volgens welke Soliman-Pacha zich als Muzelman door gevoelens van misplaatsten naijver zou hebben laten leiden in zijn handelingen tegenover Mehemed-Ali, een Duitscher van geboorte, en misbruik zou hebben gemaakt van den grooten invloed dien hij te Konstantinopel had, om ongestraft de bevelen van Mehemed-Ali niet op te volgen en hem de gevraagde ondersteuning niet toe te zenden.

Overigens verdient het opmerking dat, zoo de Turken al geen meester hadden kunnen worden van den Schipka-pas, dit evenmin aan de Russen was gelukt. Beide partijen bezetten den pas, beiden sloten hem af, maar geen van beiden kon er door. Vermochten de Russen alzoo niet in Rumelië te deboucheeren, het zuidelijke Turksche leger kon daarentegen, wel te verstaan langs andere bergpassen, wel in Bulgarije komen, en in zoover was de toestand der Turken gunstiger dan die der Russen. Niettemin zou het een groot voordeel voor de Turken geweest zijn, bijaldien zij er in geslaagd waren het Russische leger tot aan de andere zijde van den Balkan terug te werpen. Alsdan toch ware het voor het zuidelijke Turksche leger mogelijk geworden aan de noordzijde van den Balkan op te treden, en in verband te handelen met de beide Turksche legers, welke daár op de flanken van den Russischen aanval ageerden.

Wij hebben het westelijke Russische leger verlaten na de zware nederlaag der Russen bij Plewna op 30 Juli. Sedert dat tijdstip werd Plewna het punt, waarop aller blikken gericht waren.

Osman-Pacha vervolgde zijne overwinning van den 30sten Juli niet. Het schijnt integendeel, dat hij zich met niets anders bezig hield, dan met het versterken zijner positie bij Plewna. En de Russen, die versterkingen afwachtten, volgden dit voorbeeld, een herhaalde doch vergeefsche poging in het begin van Augustus (8 en 9) om zich in het bezit van Lowatz te stellen, uitgezonderd. Overigens beletten aanhoudende wolkbreuken omstreeks het midden der maand elke operatie. Den 25sten Augustus

gingen twee Rumeensche divisiën bij Korabia over den Donau. De eerste kriegsverrichting van eenig belang op dit gedeelte van het oorlogstooneel valt samen met de benoeming van Vorst Karel van Rumenië tot opperbevelhebber der Russische en Rumeensche strijdkrachten, die het westelijke leger vormden, op den 30sten Augustus. Dien dag deden de Turken ten getale van 25 à 30 000 man een aanval op de Russische stellingen tusschen Pelischat en Sgalnitz. Het gelukte hun het dorp Pelischat meermalen te nemen en te hernemen en tot in de Russische werken door te dringen, doch ten slotte moesten zij op Plewna terugtrekken. De Russen verloren bij dit gevecht, door de Turken een verkenning genoemd, meer dan 1000 man. Het is te denken dat het verlies der Turken niet veel minder zal geweest zijn.

Den 3den September hadden de Russen onder den Generaal Imeritinsky het geluk zich het bezit van Lowatz te verzekeren, na een scherp gevecht, waarbij zij 1000 man verloren. Het bezit van Lowatz is uit een strategisch oogpunt, zoo als een blik op de kaart doet zien, van groot gewicht. Dientengevolge toch werden de Russen meester van den straatweg Lowatz—Trojan.

Zoo als reeds vermeld is, had Osman-Pacha geen tijd laten verloren gaan om Plewna te versterken, en was hij er in geslaagd, in minder dan twee maanden tijd die plaats in een vesting te herscheppen, die, zooals weldra zou blijken, een buitengewone sterkte bezat. Na de inneming van Lowatz was het te voorzien dat de Russen weldra hunne aanvallen op Plewna, die sedert 30 Juli gestaakt waren, zouden hervatten. Daar het echter niet twijfelachtig was, of een aanval, zonder door de artillerie behoorlijk te zijn voorbereid, moest mislukken, had de Grootvorst-opperbevelhebber in het begin van September zwaar geschut vóór Plewna doen aanvoeren. Op den 7den September werd het vuur van alle zijden op de Turksche werken geopend, en onafgebroken met de grootste hevigheid voortgezet. Den 8sten, 's avonds, gelukte het den Russen zich op de hoogten ten zuiden van Plewna vast te zetten; van af dit tijdstip naderden zij al meer en meer de Turksche liniën, doch eerst op den 11den achtte men het tijdstip gekomen, om tot de bestorming der voorste redoute, de zoogenaamde groote Grivitza-schans, over te gaan. Ten half drie ure in den namiddag

rukten de daartoe aangewezen troepen tot den aanval tegen de schans op. Het waren twee Rumeensche brigades, elk van 4 bataljons, benevens 3 Russische bataljons. De Rumeenen, op den rechtervleugel geplaatst, deden den aanval van de oost- en de zuidoostzijde, de Russische bataljons uit het zuiden en het zuidwesten. De aanvallers waren in drie liniën verdeeld. Vooraan ging een linie tirailleurs, waarbij een detachement met stormladders, schanskorven en fascines; dezen droegen het geweer en bandonlière, zij mochten in geen geval vuren, doch moesten rechtstreeks op de redoute afgaan, de gracht vullen en de stormladders plaatsen. Vervolgens kwam een tweede linie in compagnies-colonnes geformeerd, en daarachter een derde linie als reserve.

Op het aangewezen uur gingen de Rumeensche brigades voorwaarts, maar de Russen volgden, naar men wil ten gevolge van een misverstand, eerst een half uur later. Hoe dit zij, de storm, driemaal herhaald, werd afgewezen en de Rumeenen moesten terugtrekken.

Ten half zes werd de storm door de Rumeensche troepen en twee Russische bataljons hervat. Deze gelukte en de Turken trokken uit de redoute naar de tweede schans terug; toen evenwel geen versterking opdaagde, keerden de Turken op hunne schreden terug en wierpen de Russen uit de pas veroverde schans. Weldra rukten nu de geallieerden ten derden male tot den aanval op, en ten half acht ure 's avonds werd de schans voor goed genomen.

Op den linkervleugel van den aanval was de Generaal Skobeleff er in geslaagd, twee ten zuiden van Plewna gelegen schansen, die den weg naar Sofia bestreken, te nemen. Dit belangrijke resultaat was ten koste van zeer zware verliezen verkregen. Den volgenden dag beproefden de Turken de groote Grivitza-schans te hernemen, maar hun aanval werd afgewezen. Daarentegen slaagden zij er in den Generaal Skobeleff, na een vijfmaal herhaalden aanval, terug te werpen uit de werken op den rechter vleugel der Turksche stelling, welke den vorigen dag door hem bezet waren.

De Russen lieten geen oogenblik verloren gaan om de veroverde schans ter verdediging in te richten, terwijl het vuur op Plewna krachtig werd voortgezet. In het tijdvak van 14—17 September

trachtten de Turken te vergeefs de Grivitza-schans te heroveren. Alle pogingen daartoe werden door de Russen afgewezen.

Te recht zag men in het Russische hoofdkwartier echter in, dat een bevestiging der stelling van Plewna eerst dan kansen van slagen zou hebben, wanneer die stelling alvorens geheel zou zijn ingesloten. Dit was thans niet het geval, en aan de west- en de zuidwestzijde stonden de Turken o. a. langs den weg, die over Orchanië loopt, in voortdurende gemeenschap met Sofia. Om die communicatie nog meer te verzekeren, was te Sofia een korps gevormd geworden, dat onder de bevelen was geplaatst van Chefket-Pacha, die onverwijd daarmede een sterke stelling bezet had nabij Orchanië, op den weg van Sofia naar Plewna. Tegen deze gemeenschapslijn werd nu in de tweede helft van September de Russische cavalerie herhaaldelijk gebezigd. Hoewel die ruiterij nu en dan kleine voordeelen behaalde, gelukte het niettemin aan Ifzi-Pacha, op den 21sten September met zijne divisie een munitie- en proviand-colonne van Orchanië in Plewna te brengen, na de Russen, die het poogden te verhinderen, te hebben teruggeslagen. Ook later had de approviandeering van Plewna bij herhaling op deze wijze plaats.

Van uit de groote Grivitza-schans werd nu, door middel van sappen-arbeid, de aanval aangevangen op de tegenover gelegen tweede redoute en, in weerwil van de sneeuw en het vuur der Turken, geregeld voortgezet. Omstreeks dezen tijd kwam Todleben vóór Plewna, en wanneer men geloof mag hechten aan de in die dagen verspreide geruchten, dan zou hij het zijn geweest die den raad gegeven heeft Plewna door insluiting en uithongering ten val te brengen; alzoo een tweede Metz. Men zou evenwel kunnen vragen, of, na de talrijke mislukte aanvallen, een andere veroveringswijze dan insluiting en uithongering kansen van slagen had? Intusschen houdt Osman-Pacha nog steeds de gewichtige flankstelling bezet, die de voorwaartsche beweging van het Russische leger verlamt en dat leger sedert meer dan vier maanden aan zijn overgangspunt over den Donau gekluisterd houdt.

Volgens de latere berichten is het den Generaal Gurko gelukt, na de Vid te zijn overgegaan, op den 24sten October Gorni

Dubnik, en op den 28sten Telisch, beiden op den weg van Plewna over Orchanië naar Sofia, te bezetten na een hevigen tegenstand van de zijde der Turken, die op beide punten verschan-singen hadden opgeworpen. Bij Telisch werden 7000 krijgsge-vangenen gemaakt.

Na dien tijd is het Russische leger, meer bijzonder de Russische cavalerie, steeds verder zuidwaarts getrokken. Ach-tereenvolgens zijn Radomirzi, Lukowitza en de engte bij Ja-blonitza, allen aan den straatweg naar Sofia, door hen bezet, terwijl de uitbreiding westwaarts naar Wratza en Berkowatz, naar men wil, op een aanstaande vereeniging met het Servische leger wijst.

Tegen mogelijke ondernemingen van de Russen op dit gedeelte van het oorlogstoooneel, worden thans nabij Sofia meerdere Turk-sche strijdkrachten samengetrokken, waarover het bevel is op-gedragen aan Mehemed-Ali, den vroegeren bevelhebber van het leger te Schumla. Chefket-Pacha is naar het Balkan-leger teruggekeerd.

Wat Plewna zelf betreft, dit wordt met den dag nauwer ingesloten, zooals blijkt uit de bezetting der positie van de Groene heuvels (9 Nov.), ten oosten van Gorni-Dubnik, en van Bivolar ten noorden aan de Vid. Het is vermoedelijk, dat de insluiting van Plewna op dit oogenblik als geheel voltooid moet worden aangemerkt.

Terwijl aldus Vorst Karel met het Russisch-Rumeensche le-ger vóór Plewna stond, bereidde, zooals wij gezien hebben, het Oostelijke leger aan de Beneden-Lom onder den Russischen Troonsopvolger zich voor tot den aanval op Rustshuk. Nauwe-lijks evenwel had Mehemed-Ali het opperbevel van het Turk-sche leger aanvaard, of hij rukte van Schumla op en nam weldra een stelling te Rasgrad, waardoor hij het leger van den Kroon-prins in de rechter flank bedreigde en diens ondernemingen tegen Rustshuk belemmerde. In de tweede helft der maand Augustus hadden herhaalde uitvallen uit Rustshuk plaats, hetgeen niet verhinderde dat de vesting, zoowel van den noordelijken als van den zuidelijken Donau-oever, beschoten werd. Ook waren voor-

posten-gevechten aan de Lom, als het gevolg van wederzijdsche verkenningen der beide legers, aan de orde van den dag. Ten einde de Russische voorposten op den linker oever der Kara-Lom (Zwarte Lom) terug te werpen, en zich een steunpunt voor offensieve operatiën te verzekeren, werd door de Turken, op den 30sten Augustus, de aanval op het voor hun doel gunstig gelegen Karahasankioï uitgevoerd. Die aanval, door twee Turksche divisiën uit het zuiden en het oosten gelijktijtig verricht, gelukte volkomen. De Russen werden uit Karahasankioï teruggeworpen op Gagovo en Popkoï, beiden op den linker oever der Kara-Lom, en de stelling bij Karahasankioï werd door de Turken bezet. Dit eerste succes deed de Turksche legeraanvoering besluiten den marsch naar den Donau voort te zetten en de positiën der Russen bij Kaceljevo aan te tasten. Op den 5den September werd het Russische leger na een hevigen strijd, die van 's morgens 7 ure tot 's namiddags 4 ure duurde, uit zijne goed bevestigde stellingen bij Kaceljevo naar Stroko, op den linkeroever der Lom, teruggedreven. Twee Turksche divisiën (Fuad en Sabit) benevens een brigade (Raschid) hadden hier gestreden tegen het XIIe Russische korps. Den 6den September werd ook de Russische linker vleugel, die bij Kadikoï stond, genoodzaakt achter de Lom terug te gaan. Op den 7den September waren de Turken geheel meester van den rechter oever der Kara-Lom. De verliezen in de beide veldslagen, bij Karahasankioï en bij Kaceljevo, kunnen bij de Turken op 2000, bij de Russen op 5000 man gesteld worden. De brug bij Pyrgos, die nu in groot gevaar kwam, werd door de Rumeenen afgebroken.

Het Oostelijke Russische leger was thans verplicht op de Jantra terug te gaan. Omstreeks een week na den slag bij Kaceljevo stond het leger van den Kroonprins voorwaarts van de Jantra, van Metehka aan den Donau tot bij Koprivea, ten z. o. van Biëla. Daartegenover stond het Turksche leger onder Mehemed-Ali in een lange lijn van Pyrgos aan den Donau tot Vodica, westelijk van Popkoï. Uit deze opstelling der wederzijdsche legers kan genoegzaam blijken, dat het publiek, niet geheel ten onrechte, tegen het midden van September dagelijks een beslissend treffen bij Biëla tegemoet zag.

Mehemed-Ali hield zich intusschen op het defensieve, en eerst op den 13^{den} September ging het gros van zijn leger over de Lom. Om den verderen opmarsch te verhinderen, rukte het XIIe Russische korps op den 14^{den} tegen Sinankioi op, dat door de Turken bezet was. Hoewel het den Russen niet gelukte, zich van deze plaats meester te maken, zette Mehemed-Ali zijne voorwaartsche beweging echter niet verder voort, maar bepaalde zich tot een verkenning van de Russische stelling bij Tserkovna op den 21sten September, waarna hij op den 25sten achter de Zwarte Lom terugging. Deze teruggaande beweging had ten gevolge dat Mehemed-Ali kort daarop, in de eerste dagen van October, in het opperbevel vervangen werd door Soliman-Pacha, die op zijne beurt het bevel over het Turksche Balkan-leger aan Reouf-Pacha overgaf.

Wanneer men in aanmerking neemt, dat het Turksche leger van Schumla vermoedelijk niet minder dan 60 000 man sterk was, dan zoekt men naar een verklaring, waarom Mehemed-Ali, na zijne aanvankelijk behaalde voordeelen op het leger van den Kroonprins, die voordeelen niet vervolgd en zich met het hoofdleger niet tegen de Russen gewend heeft, om dezen over den Donau terug te werpen. Men heeft als reden daarvoor opgegeven, dat Mehemed-Ali den aanval op de Russische stellingen aan de Banick-Lom niet heeft doorgezet, omdat hij dien aanval, zonder ondersteuning van zijn linkervleugel door het leger van Soliman-Pacha, te gewaagd achtte. Of nu Soliman-Pacha uit eigen beweging, dan wel op hoog bevel uit Konstantinopel met zijn hoofdmacht ten zuiden van den Balkan bleef, zooveel is zeker, dat de ondersteuning, die Mehemed-Ali noodzakelijk achtte, uitbleef; en nu is het de vraag óf de Veldheer verdient veroordeeld te worden, die zijne troepen — in dit geval nog wel het hoofdleger — niet wil offeren in een roekelooze onderneming tegen goed verschanste vijandelijke stellingen. Voor zooveel men over het beleid van Mehemed-Ali mag oordeelen, heeft die Generaal een zekere mate van bekwaamheid getoond in zijn jongsten veldtocht, gedurende welken hij de Russen van uit de nabijheid van Rustshuk en van de Zwarte Lom heeft teruggedreven, en had hij dientengevolge niet de terugstelling verdiend, welke hij heeft ondergaan.

Beslissende gevechten hadden gedurende de maanden October en November op dit gedeelte van het oorlogstooneel niet plaats. Voor zoover men uit de vaak tegenstrijdige berichten kan nagaan, zou het gros van het Turksche leger in den vierhoek thans een stelling hebben bezet tusschen Rasgrad en Eski-Djuma, van waar uit verkenningen tot Elena, op de gemeenschapslijn van het Russische Balkan-leger gelegen, zouden hebben plaats gehad.

Tot hiertoe M. H. het verhaal der krijgsverrichtingen. Waar het pas gaf, heb ik eenige opmerkingen dienaangaande in het midden gebracht. Vergunt mij thans nog enkele beschouwingen van meer algemeenen aard aan Uw oordeel te onderwerpen.

Ik laat daarbij de vraag rusten, hoe Rusland er toe gekomen is om op *dit* tijdstip *dezen* oorlog te beginnen; hoe het, met terzijdestelling van de verstandige en vredelievende staatkunde die het sedert den Krim-oorlog heeft gevolgd, te midden zijner hervormingen op maatschappelijk en militair gebied, tot een krijg van zoo grooten omvang, en wie weet van hoe langen duur heeft kunnen besluiten. Ik laat die vraag onbeantwoord, om met een enkel woord te spreken over het vermoedelijke plan van den veldtocht. En dan is een zekere overeenkomst met het operatie-plan der Duitsche legers bij den oorlog met Frankrijk in 1870 niet te miskennen. Gaat men toch de krijgsverrichtingen na der Russische legers in het begin van den veldtocht, dan ziet men dat, dadelijk na den Donau-overgang, door de Russische legeraanvoering een marschrichting is afgebakend, die niet minder dan Konstantinopel tot object schijnt te hebben gehad. Noch de groote Turksche wapenplaatsen, noch de Turksche legers, die bijeengetrokken worden om de gemeenschapslijnen van het Russische leger te bedreigen, mogen den marsch van dat leger naar de Turksche hoofdstad vertragen.

Of evenwel de Russische legeraanvoering tot zulk een stout plan, *à l'instar* van het Duitsche operatie-plan, gerechtigd was, is een tweede vraag. Om daarop bevestigend te kunnen antwoorden, zou men moeten aannemen dat Rusland over veldheeren kan beschikken als Duitschland in 1870 bezat; over een

Generalen staf, zoo bekwaam en zoo *te huis* in den oorlog als die van de Duitschers; over een „leader” als Moltke, — en eindelijk over een legerbeheer, zoo uitstekend en alles voorziende als dat, hetwelk, in weerwil van de grootste hinderpalen, de Deutsche legers bij al hunne bewegingen steeds van het noodige wist te voorzien. Maakt men overigens een vergelijking tusschen de Deutsche krijgvoering in 1870 en de Russische in 1877, dan wordt de aandacht in de eerste plaats gevestigd op *de buitengewoon groote getalsterkte*, waarmede Duitschland *van den beginne af aan* wist op te treden; en in dit opzicht mag het niet worden ontkend dat Rusland achterlijk is gebleven. Wanneer men zich toch den gang van zaken in den Fransch-Duitschen oorlog voor den geest brengt, dan herinnert men zich, dat de oorlog den 19den Juli werd verklaard, de eerste ontmoeting op den 4den Augustus plaats had, de eerste veldslag reeds den 6den dier maand werd geleverd, en dat, na slechts *vier* weken, ongeveer 500 000 Duitschers in Frankrijk stonden. Rusland daarentegen kon eerst *na vijf maanden* zijne legers de Pruth doen overgaan. Maar zelfs toen was de getalsterkte nog op verre na niet voldoende tot de uitvoering van een operatie-plan, als hetwelk de Russische legeraanvoering op het oog schijnt te hebben gehad. Om zulk een veelomvattend plan uit te voeren, had Rusland den veldtocht met een leger moeten openen, twee- à driemaal sterker dan nu het geval is geweest, en had het tevens het moeilijke vraagstuk moeten kunnen oplossen, om dat leger te voeden en te verplegen in een landstreek zonder hulpmiddelen en nagenoeg zonder communicatiën.

Heeft Rusland dat alles zorgvuldig overwogen alvorens het handelend optrad, vóór dat het den zoo spoedig gestaakten versnelden marsch naar Konstantinopel aanving, om Turkije een wetgeving op te dringen, welke het niet vrijwillig wilde aannemen? Wie zal het antwoord op die vraag geven? Wat, naar het schijnt, wél mag worden aangenomen, is, dat Rusland, misleid door den schijn en door min juiste rapporten, zich een te gering denkbeeld heeft gevormd van zijn tegenstander; want het blijkt nu toch, dat de „zieke man” welvarender is dan velen geloofden. De Turksche soldaat heeft ten allen tijde getoond

uitstekende militaire eigenschappen te bezitten; en wanneer het Turksche leger tot nu toe tegenover het Russische *in strategischen zin* het offensief nog niet heeft genomen, zoo heeft het niettemin getoond, dat het voor *tactische* offensieve handelingen, wat zijne organisatie en bruikbaarheid betreft, volkomen berekend is. Zooals de Maarschalk von Moltke het treffend juist heeft uitgedrukt, is de tactiek der Turken het best te vergelijken met de handelwijze van het wilde zwijn, dat zijn vijand niet tegemoetgaat, maar in het dichtste van het woud afwacht. Welke ook de uitslag van den oorlog moge zijn, niemand zal ontkennen, dat de Turken in den tegenwoordigen bloedigen kampstrijd hebben getoond, voor den verdedigenden oorlog uitstekende eigenschappen te bezitten. Is het, na dit alles overwogen te hebben, gewaagd de gevolgtrekking te maken, dat Rusland zijn eigen krachten te hoog, en die van zijn vijand te laag heeft geschat?

En nu de tot heden verkregen uitkomsten. Wanneer we ons de opstelling van het Russische leger voorstellen, dan zal toch zelfs de meest welwillende beoordeelaar moeten erkennen, dat de uitkomsten, in het tijdvak van bijna *zeven* maanden verkregen, uiterst gering zijn te achten. Tusschen Donau en Balkan opgesteld, wordt het Russische leger in zijne vooruitgaande beweging bijna geheel verlamd en door den Balkan, waarvan het vooralsnog geen der groote overgangen in zijn macht heeft, en door de beide legers, die zijn flanken voortdurend ernstig bedreigen, terwijl die beide legers hunnerzijds behoorlijk gesteund zijn: Osman-Pacha op Plewna en Widdin, Soliman-Pacha op den vesting-vierhoek Rustshuk—Silistria—Varna—Schumla. Geen enkele overwinning van blijvend belang heeft Rusland behaald. Het is waar, Nicopolis en de kleinere vestingen in de Dobrutsha zijn door de Russische legers bezet; maar dit zijn voordeelen van ondergeschikten aard. Zoowel tegen Rustshuk als tegen Plewna hebben de Russische troepen aanhoudend het hoofd gestooten. Het eenige voordeel van werkelijk belang was het bezetten van den gewichtigen Schipka-pas; maar ook hier hebben de Turken de Russen belet daarvan partij te trekken, door hen tot in den Balkan terug te dringen, waardoor het deboucheeren uit den Schipka-pas geheel is belet.

Den 27sten Juni ging het Russische leger over den Donau en in de volgende maand hadden de marschen en gevechten plaats, waarvan de opstelling in het begin van Augustus, op de schets V aangegeven, het gevolg was. Sedert dat tijdstip zijn thans *drie* volle maanden voorbijgegaan, zonder dat in de opstelling der Russische legers eenige verandering gebracht is kunnen worden, tenzij dat zoowel het Zuidelijke als het Oostelijke leger voor de Turken zijn teruggegaan. Alleen het Westelijke leger heeft den kring om Plewna voltooid en zich ook in zuidwestelijke richting uitgebreid. Men vraagt zich onwillekeurig af of men hier werkelijk te doen heeft met het aanvallend Russische leger, dat over den Donau is getrokken om met versnelde marschen naar het hart van Turkije op te rukken? Is het niet veeleer een Russisch leger, dat tusschen Donau en Balkan in een afwachtede, om niet te zeggen een verdedigende stelling is geplaatst en voortdurend versterkingen ontvangt en te gemoet ziet; versterkingen, waarvan een groot deel moet dienen om de ontzettende verliezen, die het geleden heeft, aan te vullen? Het leger van de Dobrutsha, dat het allereerst over den Donau ging en reeds half Juli de lijn Kustendje—Tsernawoda bezette, wel verre van de hand te hebben kunnen reiken aan het leger van den Kroonprins, is nog steeds aan die lijn gekluisterd, en het is niet dan met de grootste moeite, dat de Generaal Zimmermann zich daar heeft kunnen staande houden. Van een insluiting van Silistria is geen sprake; veel minder van het belegeren dier gewichtige vesting. Evenmin als het leger van den Kroonprins zelfs maar de voorbereidselen tot het beleg van Rustshuk heeft kunnen treffen — een nu en dan afgebroken beschieting verdient dien naam niet — evenmin is een begin gemaakt met het beleg van Silistria.

Intusschen nadert de winter met rassche schreden, en is het Russische leger, naar het schijnt, voornemens op het oorlogstooneel te overwinteren. Alle voorbereidselen wijzen op dat voornemen, en de militaire eer van Rusland zou bezwaarlijk het teruggaan van het leger op den linker oever van den Donau toelaten. Men zal evenwel moeten instemmen, dat bij een strengen winter, de toestand van het Russische leger dan volstrekt

niet benijdenswaardig zal zijn. Dit alles neemt echter niet weg, dat verandering ten goede mogelijk is; vóór den winter kunnen de kansen nog verkeeren: het Russische leger, aanhoudend door nieuwe legerkorpsen versterkt, heeft thans een imposante sterkte verkregen, en wanneer het er in mag slagen het leger van Plewna tot een capitulatie te dwingen, tengevolge waarvan dat leger zou worden geneutraliseerd, dan heeft het de handen vrij om zich op Soliman's leger te werpen en zou dit inderdaad gevaar loopen van geslagen te worden. Zal evenwel Soliman-Pacha in zoodanig geval den slag aannemen, óf, zal hij, getrouw aan de Turksche traditiën, niet veeleer steun zoeken in den geduchten vesting-vierhoek? Ik geloof dat dit laatste het meest waarschijnlijk is; en alsdan zal het Russische leger het belegeren van de Turksche vestingen, te beginnen met Rustsluk en Silistria, toch niet kunnen ontgaan. Daartoe wordt evenwel tijd en veel tijd vereischt. In 1828 werd Silistria den 21sten Juli ingesloten, het eigenlijk beleg begon den 15den September; den 10den November werd, door de ontzachelijke hoeveelheid gevallen sneeuw en de ijsschollen op den Donau, de gemeenschap tusschen de beide oevers verbroken en moesten de 30 000 Russen, die de vesting hadden ingesloten, het beleg opbreken. Nu is het waar, dat het geschut der Russen toenmaals te wenschen overliet en dat zij thans van beter belegeringsgeschut zijn voorzien; maar ook de Turken hebben Krupp-kanonnen, en in grooten getale, en hunne vestingen worden beschermd door uitstekend aangelegde gedetacheerde werken.

Al deze overwegingen moeten m. i. in de meening versterken, dat de geruchten waarheid behelzen, als zouden de Russen zich bezighouden met de organisatie van een zoogenaamd „Balkan-leger,” dat nog vóór of wel gedurende den winter moet trachten in Rumelië door te dringen. Heeft Rusland thans genoegzame strijdkrachten, op het oorlogstooneel bijeen, om 'en Osman-Pacha in Plewna, 'en Soliman-Pacha in den vestingvierhoek in bedwang te houden, en bovendien een afdeeling voor het zooeven genoemde doel beschikbaar te stellen, dan zou zelfs de ontruiming van Plewna niet behoeven te worden afgewacht voor een poging tot het forceeren van een der Balkan-passen, om dan verder op

Konstantinopel te marcheeren. Maar — want ook hier is weder een „maar” — ook de Turken schijnen een nieuw leger te vormen, bestemd om tegen een dergelijke onderneming op te treden; en de benoeming van Mehemed-Ali tot Opperbevelhebber der Turksche strijdkrachten in Rumelië is niet zonder beteekenis.

Hoe men de zaak ook beschouwe, een spoedige keer in het voordeel der Russen schijnt noodig, om op een voor hen gunstigen afloop van den veldtocht vóór den winter te mogen hopen. Komt die keer niet, dan is de toestand van het Russische leger, met den Donau in den rug, den Balkan vóór zich en wellicht een strengen winter in het vooruitzicht, hoogst onzeker.

Heeft Rusland geen redenen om over de tot nu toe verkregen uitkomsten tevreden te zijn, met Turkije is het omgekeerde het geval. Zeven maanden nadat de Russische legers zijn grenzen zijn overgetrokken, staat het nog overeind, nagenoeg in dezelfde stellingen, welke het bij het begin van den oorlog bezet had, maar *sterker* dan destijds; sterker zoowel in materiëelen als in zedelijken zin. In materiëelen zin, omdat Turkije zijn legers voortdurend heeft kunnen versterken en hunne organisatie verbeteren. En zedelijk heeft het Turksche leger in kracht gewonnen door de voordeelen, die het bij herhaling op het Russische behaalde. Wij hebben meermalen de gelegenheid gehad op te merken, en ik heb daarop zoo even ter loops gewezen, dat Turkije ook weder in dezen oorlog getrouw blijft aan zijn traditioneele wijze van oorlogvoeren tegenover de Russische legers. Men heeft de Turksche legeraanvoering daarover geïkht; en ongetwijfeld hebben de Turken, wegens het niet bezetten van de bruggehoofden op den linker Donau-oever, het als 't ware ongehinderd toelaten van den Donau-overgang zelven, het niet voldoende bewaken der Balkan-passen en vooral het niet genoegzaam partijtrekken van de door hen behaalde voordeelen, redenen gegeven tot rechtmatige aanmerkingen op hun beleid. Maar of het billijk zou zijn hen te laken, omdat zij op zekere momenten van den veldtocht niet het offensief op groote schaal hebben genomen, is twijfelachtig; en het komt mij voor dat men, om daarover met grond te oordeelen, in de eerste plaats meer volledig bekend zou moeten zijn met de innerlijke samen-

stelling van het Turksche leger. Laten de organisatie en de inrichting van het Turksche leger het uitvoeren van aanvallende bewegingen op groote schaal, het zoogenaamd strategisch offensief, niet toe — en er bestaan redenen om dit te onderstellen — dan moet men de Turken, in stede van hen te laken wegens de lijdelijke houding door hen op zekere tijdstippen aan den dag gelegd, veeleer prijzen en hunne handelwijze eerbiedigen als het gevolg van wijs overleg. Dat de Turksche bevelhebbers niet schroomen tot het offensief op meer beperkte schaal over te gaan, dit is gebleken zoowel bij het terugdringen der Russen in den Balkan door Soliman-pacha, als bij de bewegingen van Mehemed-Ali tegen het leger van den Kroonprins, eindelijk ook bij de herhaalde uitvallen uit de stelling vóór Plewna.

Intusschen, is het niët te ontkennen dat de Turken fouten hebben begaan, deze wegen niet op tegen de allergewichtigste fout van Rusland om, zonder genoegzaam te zijn voorbereid, tot den tegenwoordigen oorlog besloten, en bovenal den veldtocht te hebben begonnen met een leger van ongenoegzame getalsterkte. Zoonls we gezien hebben, heeft Rusland den veldtocht in Europa aangevangen met zes legerkorpsen, waarvan aanvankelijk twee aan de kusten der Zwarte zee verbleven, terwijl met de vier overige Turkije werd binnengerukt; een strijdmacht waarvan de sterkte, met inbegrip van de buiten het korpsverband aan het leger toegevoegde troepen, op 150 000 man werd gesteld. Weldra werden hierbij drie legerkorpsen gevoegd. Maar zelfs nú moest Rusland de ervaring opdoen, dat die macht onvoldoende was, en werd, den dag na den slag van Plewna (30 Juli), alzoo meer dan drie maanden na het openen van den veldtocht, op nieuw de last verstrekt tot het afzenden van meerdere strijdkrachten, terwijl gelijktijdig met de mobilisatie van nog vier legerkorpsen werd aangevangen. Wanneer men die gezamenlijke macht op een sterkte begroot van 500 000 man, dan geloof ik niet dat men zich aan overdrijving schuldig maakt. Vermoedelijk zijn daarvan thans meer dan 400 000 man op het eigenlijk oorlogstooneel aanwezig, alzoo omstreeks het *drievoud* van de aanvankelijke sterkte. Had Rusland met het openen van den veldtocht gewacht, totdat het die macht had bijeengetrokken, het is te

denken, dat alsdan de uitkomsten geheel anders zouden zijn geweest. Het verzuimen van den strategischen hoofdregel, om dadelijk bij het begin van den veldtocht met de grootst mogelijke overmacht op het oorlogstooneel te verschijnen, is Rusland duur te staan gekomen en zou wel eens het geheel, of althans het gedeeltelijk mislukken van den veldtocht van dit jaar ten gevolge kunnen hebben. Maar aan den anderen kant is de vraag geoorloofd of Rusland den oorlog zou zijn begonnen, wanneer het had kunnen voorzien, dat het tot zulk een aanzienlijke krachtsinspanning ware genoodzaakt geweest; en die uitkomst is, vooral voor de kleinere staten, voor hen, die zich alleen te verdedigen hebben, niet alleen leerrijk maar ook bemoedigend. Hebben de latere oorlogen aangetoond, dat de groote verbeteringen in de techniek der wapenen voornamelijk ten bate komen van den verdediger, de veldtocht van 1877 in Turkije heeft aan die stelling een nieuwe en verhoogde waarde bijgezet. Aan dapperheid heeft het voorzeker het Russische leger niet ontbroken; maar die dapperheid vermocht meermalen niets tegen de uitwerking van de uitstekende vuurwapenen der Turken, wier geheele krijgswezen overigens alles behalve verwaarloosd en in een veel beteren staat bleek te zijn, dan menigeen zich wellicht had voorgesteld. Meesters in de kunst, om zich te verschansen en tegen overmacht te verdedigen, wachtten de Turken hun aanvallers in sterke en goed gekozen stellingen af, waartegen de onstuimigste aanvallen, met hoe groote dapperheid ondernomen en doorgevoerd, in den regel niets vermochten, en waardoor de aanvaller tot een steeds grootere krachtsontwikkeling werd gedwongen. En het gevolg van die grootere krachtsontwikkeling op het slagveld leidde, ook in ruimeren zin, tot de noodzakelijkheid om steeds meerdere krachten in te spannen en aanhoudend nieuwe en immer grootere offers te brengen.

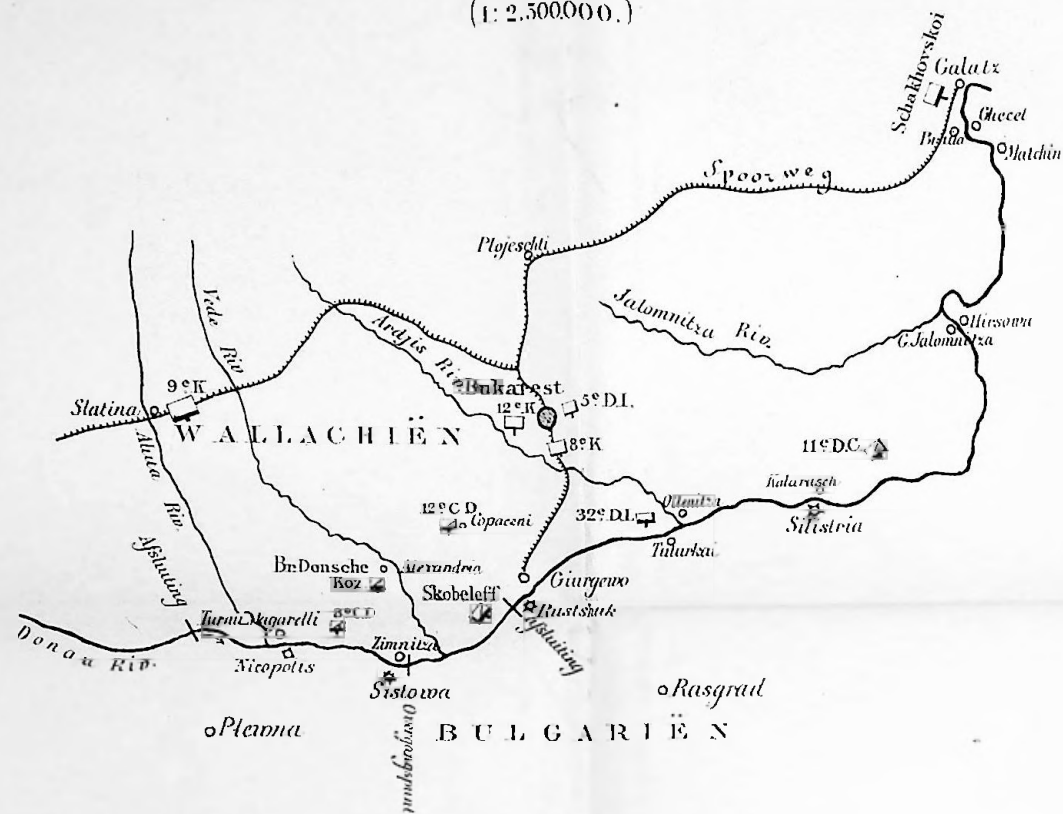
Bemoedigend is die uitkomst, omdat de kleinere staten uit de geschiedenis van den veldtocht van 1877 op nieuw de overtuiging kunnen opdoen, dat, bij een behoorlijke inrichting van het krijgswezen, minder nog dan vroeger, aan de mogelijkheid van zelfverdediging mag getwijfeld worden.

De Voorzitter. De toejuiching der vergadering maakt het bijna overbodig, dat ik als tolk optrede, om den begaafden spreker onzen dank te betuigen voor zijne meesterlijke uiteenzetting en beoordeeling van het door hem besproken onderwerp, uitstekend zoo door juistheid van beschouwing als door gematigdheid — eigenschappen, welke te meer te prijzen zijn, omdat meestal zoolang de oorlog duurt, niet de noodige voorzichtigheid wordt in acht genomen bij het uitspreken van een oordeel over de krigsgebeurtenissen.

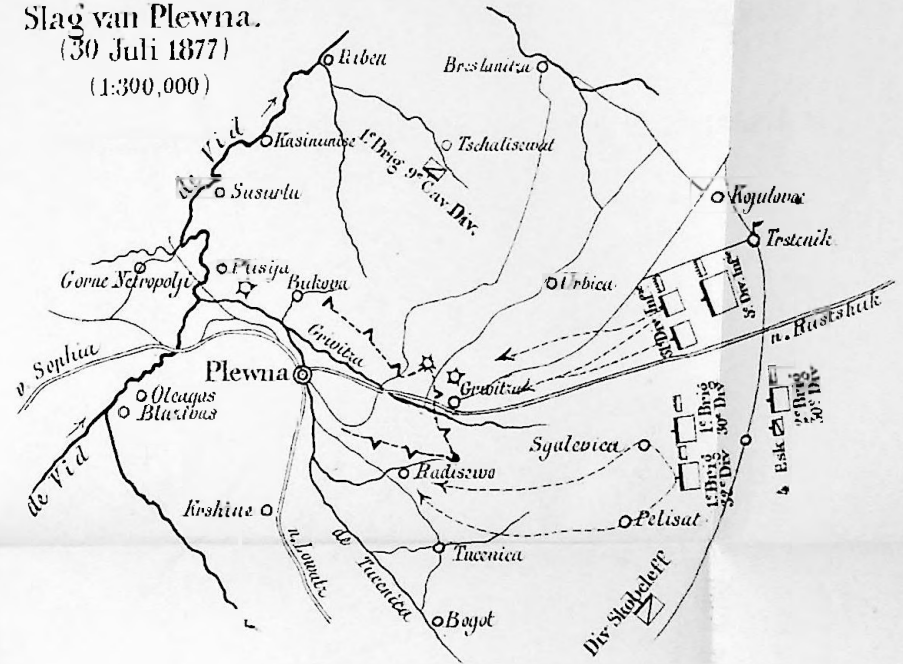
Wij houden ons bij den geachten spreker zeer aanbevolen voor eene volgende gelegenheid, en ik open thans de beraadslaging over het gesprokene.

Geen der leden wegens het vergevorderd uur het woord verlangende, sluit de Voorzitter, onder herhaalde dankbetuiging aan den spreker, de vergadering.

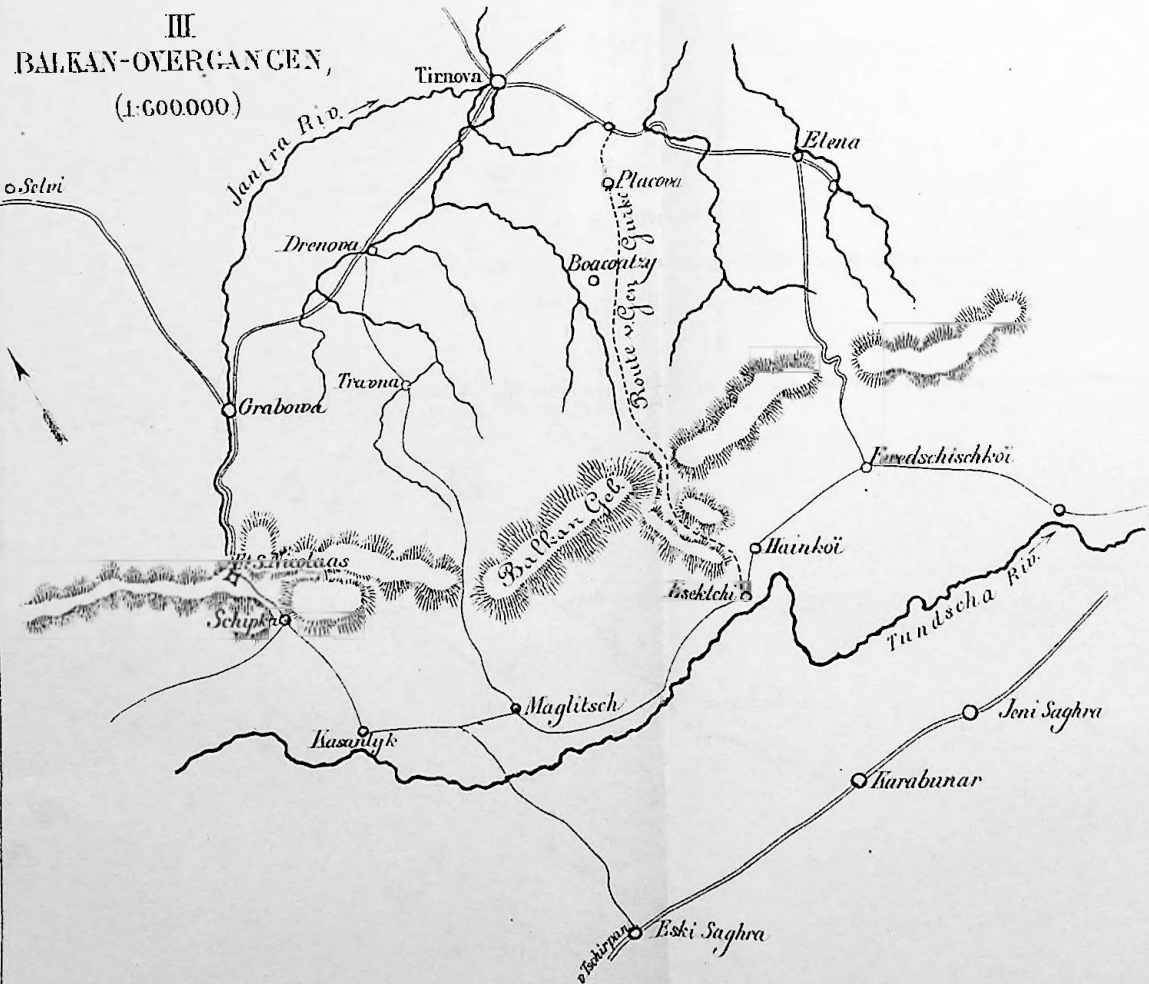
I.
OPSTELLING VAN RUSS. LEGER
bij het einde v. d. opmarsch n.d. Donau (1 Juni)
(1:2.500.000.)

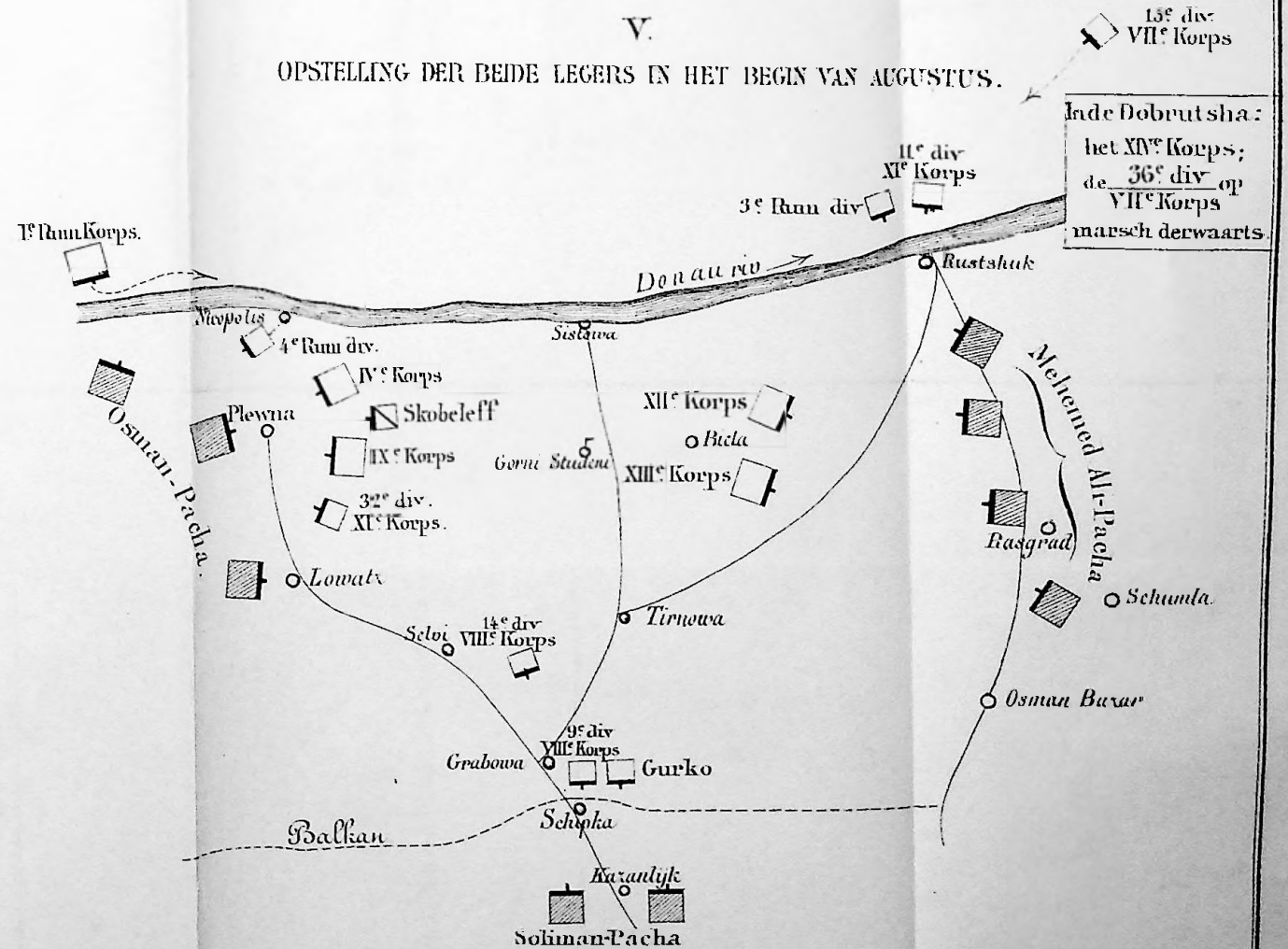
IV.
Slag van Plewna.
(30 Juli 1877)
(1:300,000)

III.
BALKAN-OVERGANGEN,
(1:600.000)

V.
OPSTELLING DER BEIDE LEGERS IN HET BEGIN VAN AUGUSTUS.

II.
SCHETS VAN HET OORLOGSTOONEEL IN EUROP. TURKIJE
(1:1750 000)

